

futura presignantur. **A**pollonius secundum hec que dicta sunt. beati quos dominus inuenerit vigilantes. **C**esarius. Occasione huius verbi referam quod nuper audiui.

Capitulum lxx

Quoniam in alna domo ordinis nostri dyaconus legisset euangelium de confessoribus. scz **V**igilate quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Verbis eisdem completis. quidam monach⁹ in choro cecidit et expirauit. Et timuerunt omnes verboꝝ domini effectū considerantes. Unde fratres quia nescimus qua hora dominus noster venturus sit. vigilemus fide vigilemus et opere. vt cum venerit et p morte pulsauerit confestim et leti aperiamus ei. Quod nobis prestare dignetur dominus noster Ihesus xps qui venturus est iudicare viuos et mortuos et seculum per ignem. Amen.

Explicit undecima distinctio

Incipiunt capitula duodecime distinctionis:

DE pena et gloria mortuorum. caplm primū. **D**E pena Iude Wici langrauij. ca. ij. **D**E pena cuiusdam principis alemannie caplm. iij. **D**E clerico cuius corpus dyabolus loco anime vegetabat. ca. iij. **D**E pena Wilhelmi comitis Juliacensis. ca. v. **D**E pena sacerdotis cuius animaz parochiani sui agitauerunt in puteū. ca. vi. **D**E pena sculteti de Holmer qui missus est in vulcanum. ca. vij. **I**tem de sculteto de leggenich qui in eundem montem missus est. ca. viij. **I**tem de brunone de flitert qui in eundem vulcanum proiectus est. ca. ix. **I**tem de pena brunonis filij eius cui in inferno propinatum est. ca. x. **D**E euerhardo milite qui se erexit in feretro. ca. xi. **D**E decano Palernensi quem rex arcturus inuitauit ad montem gyber. ca. xij. **D**E pena bertolfi ducis ceringie qui missus est in vulcanum. ca. xij. **D**E pena frederici militis de Kelle. ca. xiiij. **D**E henrico nodo qui post mortem multis visibiliter apparuit. ca. xv. **D**E torneamento occisorum iuxta montenacke. ca. xvi. **D**E waltero de milene. ca. xvij. **D**E milite mortuo qui nocte serpentes et bufones loco piscium ante portam filij suspendit. ca. xvij. **D**E Baioaro qui post mortem vxori apparens dixit sibi elemosinas nihil profuisse. ca. xix. **D**E pena concubine cuiusdam sacerdotis quam dyabolus venabatur. ca. xx. **D**E santomoniali qui infantem a se occisum ignitum circumferebat. ca. xxi.

DE Jordano cardinali ca. xxij. **D**E Euerwico ad infernales penas deducto. ca. xxij. **D**e purgatorio cuiusdam usurarii leodiensis. ca. xxiiij. **D**e purgatorio cuiusdam prioris de daraualle. ca. xxv. **D**e purgatorio cuiusdam marie in frisia. ca. xxvi. **D**e purgatorio cuiusdam matrone propter artes magicas. ca. xxvij. **D**e monacho qui socio post mortem apparens dixit. non putabam dominum ita esse districtum. ca. xxvij. **D**e scolasticus qui post mortem in pulu tabulam percussit et scidit. ca. xxix. **D**e Johanne sacrista vilaricensi qui apparuit abbati. ca. xxx. **D**e purgatorio abbatis qui inuitus iuit ad laborem. ca. xxxi. **D**e mortuo qui elemosinas preposuit orationibus. ca. xxxij. **D**e mortuo qui petiuit missas tres in ordine nostro. ca. xxxij. **D**e purgatorio christiani monachi vallis sancti petri. ca. xxxiiij. **D**e purgatorio sanctimonialis in ryndorp cui sanctus benedictus assistit. ca. xxxv. **D**e purgatorio margarete sanctimonialis de sancto saluatore. ca. xxxvi. **D**e purgatorio Wilhelmi monachi. ca. xxxvij. **D**e purgatorio sancti patricij. ca. xxxvij. **D**e monacho qui idem purgatorium intrare voluit. ca. xxxix. **D**e pena abbatis cozbeye. ca. xl. **D**e pena Rudingeri et potu eius. ca. xli. **D**e pena sacerdotis propter sclauiniam peregrini. ca. xliij. **D**e gloria Irminozudis abbatisse in dikirgen. ca. xliij. **D**e gloria sanctimonialis que Azeline apparuit in spera ignea et de tunica sancti dauid. ca. xliij. **D**e gloria monachi qui ad instar sagitte fuit ante deum. ca. xlv. **D**e scolare cuius anima in specie columbe assumpta est. ca. xlv. **D**e manu scriptoris in arnisburg. ca. xlvij. **D**e odore magistri petri cantor. ca. xlvij. **D**e predicatore ordinis premostratensis. ca. xlix. **D**e ciue in cuius cruribus scriptum erat Ave maria. ca. l. **D**e conuerso qui dixit pectus suum quasi lapide maximo premi cum morte retur. ca. li. **D**e morte theoderici et guntheri. ca. liij. **D**e conuerso qui dixit cystericiensem ordinem maximam habere gloriam in celo. ca. liij. **D**e glorificatione pedum cuiusdam magistri. ca. liij. **D**e dauid monacho qui oculos in solem defixit. ca. lv. **D**e dotibus electorum post resurrectionem. ca. lvi. **D**e Einolpho templario. ca. lvij. **D**e sancta maria que obtinuit ne angelus secundo bucinaret. ca. lvij. **D**e celesti iherusalem et gloria sanctorum. ca. ix.

Expliiūt capitula

Capitulum
clarius de
meate sunt
eis. Aliis
et eis qui
litter a dec
elo mere
bonis et i
vobis pre
ternu qui
rum qz in
ne specten
gombus t
notant. q
vincula pu
achuc ter
paratus et
vum iudic
quibus et
si non plene
plus maiore
documenta n
riam et gan
farus. Qui
horum. In
mactare f
mpla.

Incipit xij. distinctio de penis et gloria mortuorum

Capitulum primum

Monachus

Sicut hora undecima die ad occasum trahit ita duodecima eundem claudit. Bene autem in distinctione duodecima tractandum de premiis mortuorum arbitror quia die completo laborantes in vinea remunerantur. Unicuique hominum dies suus est presens vita. videat quomodo laborat in vinea. id est in ecclesia. Dies hec quibusdam breuior. quibusdam longior. quibusdam clarior quibusdam obscurior efficitur. Dies hec alijs est hiemalis his scilicet qui in infirmitate sunt et in angustijs. Alijs estiuat eis videlicet qui in gloria viuunt et delictis. Alijs vero vernalis qui in flore sunt iuuentutis nonnullis autumnalis. id est eis qui etate matura pondere defluunt senectutis. Duo sunt loca eterniter a deo preparata in quibus labor diurnus remuneratur. celum scilicet et infernum. In celo merces est iustorum. In inferno merces reproborum. De illo iudex in fine bonis et iustis dicturus est. Venite benedicti patris mei percipite regnum quod vobis preparatum est ab origine mundi. De isto vero. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Quanta sit merces iustorum quam ineffabilis quam admirabilis quam innumerabilis. Isayas breui sermone apprehendit dicens. Oculus non vidit deus absque te que preparasti diligentibus te. De penis inferni. que innumerabiles sunt nouem specialius notantur. que sequenti versiculo apprehenduntur. **P**ix nix nox vermis flagra vincula pus pudor horror. Hec tormenta nouem sine modoque carent. Est adhuc tertius locus post hanc vitam quibusdam electis ad purgandum deputatus et a re purgatorium vocitatus. Hic temporalis est durans usque diem iudicij. Quanta vero sit futura gloria bonorum siue pena malorum. quibus etiam suffragijs iuuari possint. hi qui in penis sunt purgatorijs et si non plene quod prius est impossibile. ex his tamen que sequuntur exemplis maiora poteris perpendere. **A**ppollonius. Primum mihi ostendas tormenta reproborum. deinde penas purgatorias bonorum. nouissime gloriam et gaudium iustorum ut sic nostra collatio cum leticia finiatur. **C**esarius. Quanta sint tormenta tyrannorum. exactorum. usurariorum. adulatorum. superborum. siue aliorum qui grauiter deum offenderunt. nec penituerunt secundum quod a religiosis diuina personis quibusdam tibi pandam exemplis.

Ca. II

Lodewicus lantgravius maximus tyrannus fuit de quo supra dictum est in distinctioe capitulo tricesimo quarto. hic cum mortuus esset precepit amicis suis dicens. **M**ox ut mortuus fuero cucullam ordinis cystercentis mihi induite. et ne hoc fiat me viuente diligentissime cauete. **O**bedierunt illi mortuus est et cucullatus. **Q**uod vbi miles quidam vidit comilitones yzonice allocutus est dicens. **V**ere non est similis domino meo in omni virtute. quando miles erat non habuit parem in actibus milicie. factus vero monachus omnibus factus est forma discipline videte quomodo diligenter custodit silentium suum. nec vnum quidem verbum loquitur. **A**nima vero eius cum eudata fuisset de corpore principi demoniorum presentata est. sicuti quidam manifestissime reuelatum est. **S**edente eodem tartarico super puteum et cyphum manu tenente huiusmodi verbis lantgravium salutauit. **B**ene veniat dilectus amicus noster. ostendite illi triclinia nostra. apothecas nostras. cellaria nostra. sicque cum hac reducite. **D**educto misero ad loca penarum in quibus nihil aliud erat nisi placentus fletus et stridor dentium et reducto sic princeps principem affatur. **B**ibe amice de cypho meo. **I**llo valde reluctante cum nihil proficeret ymo coactus biberet flamma sulfurea de oculis naribusque eius erupit. **P**ost hoc sic infit. **M**odo considerabis puteum meum cuius profunditas sine fundo est. **A**motoque operimento eum in illum misit et remouit. **E**cce iste est puteus in quo eum clericus vidit sicut predictum est in distinctioe prima capitulo tricesimo quarto

Ca. III.

Non est diu quod alter quidam princeps alemannie mortuus est. post cuius obitum cum quidam sacerdos cui multa bona fecerat. die noctuque lachrymis et gemitu deo pro illius anima supplicaret. nescio quis sanctorum ei in oratione assistens ait. **Q**uare tantum laboras pro homine hoc damnato? **N**ihil enim illi prodest. ymo magis obest. eo quod anima eius in profundo inferni dimersa est. **R**espondente sacerdote. **D**omine multa bona fecit mihi. multum enim illi teneor. **S**anctus subiunxit. **C**essa pro eo orare. quia anno integro antequam sepeliretur mortuus est. cuius corpus malignus spiritus loco anime vegetabat. fuerat idem princeps tyrannus maximus vir magnanimus modicuz habens timoris domini. **C**apollonius. non putauit corpus humanum sine anima posse comedere bibere

vel dormire. **C**esarius. Simile legitur in vita sancti patricij hybernens
episcopi de quodam homine qui aurigam eius occidit. In cuius corpore
dyabolus multis annis pro anima habitans. cum ad iutum sancti exisset
corpus corruit et in puluerem reductum est. Item simile audiui a mona-
cho nostro gerardo quondam bunnense scolastico.

Ca. iiii.

Quercicus quidam tam egregiam et tam dulcem vocem habebat ut
audire illam deliciae reputarentur. die quadam vir quidam religio-
sus superueniens et cythare illius dulcedinem aure percipiens ait
vox ista hominis non est sed dyaboli. Cunctis vero admirantibus demo-
nem adiuravit et exiit. caduere mox corruente ac fetente. Et intellexerunt
omnes idem corpus a demone diu fuisse ludificatum. **A**ppollonius. Non
pubito quin demones valde illorum animas torqueant quorum corpora
in presenti sic ludificant. **C**esarius verum dicis. Nunc reuertamur ad tor-
menta tyrannorum. quia hec per occasionem dicta sunt

Cap. v

In villa Entenig que in territorio bunnensi est sita. miles quidam
nobilitatis Walterus nomine habitans. erat tam domui nostre quam or-
dini satis obsequiosus. Hic cum tempore quodam graueriter infir-
maret solusque iaceret. dyabolus illi ad pedes lectuli visibiliter apparuit. Erat
autem sicut ipse nobis retulit facies eius ad instar sumee disposita cornua ha-
bens caprina. In cuius aspectu cum terreret postea confortatus ait. Quis vel
quid es. unde venis vel quid queris? Respondit monstrum. dyabolus sum
animam tuam tollere veni. Dicente milite. Recede leccator. certe animam meam
non tolles christo me commendo. Subiunxit ille. Waltere. si mihi offenseris homi-
numque feceris non solum incolumitati te restituam quoniam super omnem tuam progeniem
te ditabo. Respondit miles. Satis habeo. de diuitiis tuis fallacibus non cu-
ro. unde ergo tibi thesauri? Infra terminos inquit curie tue infirmi occul-
tant. Cum quo cum miles iam loqui delectaretur ait. Dic mihi ubi est anima
domini mei Wilhelmi comitis Juliacensis nup defuncti? Respondit dyabolus.
Nosti castra vicina Wolkenburg et drachynuels? Noui inquit. Et ille. Per
stroz mea tibi dico. si ferrea essent tanta castra quam eorum montana et in illo loco
mitterent ubi anima Wilhelmi est antequam superciliu super inferiozi iungi pos-
set liquefierent. Quo dicto mox cachinnando subiunxit. Propter iste balneum
lactei ei est. In futuro quam corpus suum anima resumet tunc primum penam debitam

J z

recipiet. **R**equisitus de anima henrici comitis **Feynensis** respondit. **C**erte nos illam habemus. **D**e pena tñ illius nihil expressit. **A**diecit etiã in/rogare illũ de patre suo. **N**o quod respondit ille. viginti annis et vno illũ habuim⁹ sed monocula illa et caluus ille atq; pediculosus qui in solario iacet nobis eũ abstulerunt. monoculã vocauit vxorem eis. que p̄ anima ei⁹ iugiter lachrymando oculũ vnũ p̄diderat. calusũ dixit filiũ eius theoderi cũ monachũ nostz qui ad videndũ germanũ eodẽ tpe aduenerat. **I**nterrogatus vero de predicta matrona. **R**espondit. vere nunq; potestati nr̄e addicta est eo q̄ mulier bona esset ac sancta. **F**ratres aut̄ tuũ sic sellauim⁹ vt nostz ius euadere nõ possit qui añ paucos annos defund⁹ est vir avarus et pecuniosus. **D**icente itez milite. **D**ic mihi de quo loco venisti nunc ad me? **R**espondit demon. **E**go et socij mei eramus in exequijs cuiusdam abbatisse nigri ordinis egressum anime eius prestolantes. **T**ũc miles. q̄t eratis ibi? **R**espondit demon. nosti nemus in cottinforst? **O**ptime inq̄t noui. **E**t ille. **N**on sunt tot folia in arborib⁹ quot illic fuim⁹ ògregati. **N**õ est tam grandis silua in puincia nostra. **E**t quid obtinuistis ibi? **R**espondit. **H**eu nihil. femina fuit r̄ligiosa sed vt michael archangelus supueniens cũ fuste ferreo sic nos cecidit et cedendo fugauit vt dispgeremur quẽadmodũ puluis qui a turbine impellit. **A**ppolloni⁹. **S**i tot demones ògregati sunt in egressu vni⁹ anime constat innumeros esse qz p̄ latitudinẽ mũdi quotidie multi moriunt. **C**esari⁹. **L**icet maligni spũs ita sint in vno loco q̄ nõ sint in alio attamẽ tã agilis sũt nature vt vno momento diuersa transeant spacia terraz. **N**el dici p̄õt q̄ cũ fortiori numero insũt iustis morientib⁹ q̄ malis de quib⁹ certi sunt. **A**ppolloni⁹. **P**lacet quod dicit. **C**esari⁹. **R**equisit⁹ etiã si esset in obitu domini geuardi abbatis nostri tunc recenter mortui. **R**espondit. non est tantũ arene in litore maris quot ibi fuim⁹. sed modicũ ibi obtinuim⁹ quia pediculosi illi more porcoz in humo iacentes grunnientes nõ sinebant p̄pius nos accedere. **H**abent pretere rea domũ quandã susurrj capitulũ notans. **I**n qua omnia nobis que delinquũt subtrahunt. **E**t dixit miles. **Q**ũo stultissime ausus fuisti ad obitum viri tam iusti venire? **A**usus inquit. **E**go p̄ns sui vbi dei filius expirauit. sedens sup brachiũ crucis. **H**oc verbũ a demone platum et a layco recitatũ maxime mihi fidem fecit dictoz. eo q̄ in glosa legat sup thobiã **D**icẽte **W**altero. **Q**ue fuit portio vestra in xp̄i morte? **R**espondit. nulla. **M**alo nostro illic venim⁹ quia virtute morientis turbati et agitati detrusi sumus in infernũ. **M**ulta alia cũ demone quotiens solus erat conferebat. que postq; conualuit multis recitauit. **H**is nunc audire qualis predicti comitis finis

facti et
castro in
Qui cum
terro rior
tem esse
Vente il
ceruicem
ante die
nos esse
cum illa
nubere d
remite ab
nisi in col
hororis
cum suar
funt. ant
licentis
de morte
Niroz qz
fies et ro
pam Jul
Wolung
ne. vterq;
mics null
pudica d
tam corn
viri et in
vram m
tenuis ex
bus aliqu
aur his est
vnta deo
cuius vto
tiam inter
circa subie
his colom
leuus est

fuerit et pena **C** Appollonius. Etiam **C** Cesarius. Infirmatus vero in castro suo nyethiecke pro quadam contumelia sibi illata venit Colonia. Qui cum rediret et in via defectum cordis incurrit et ait **O**ch nunq̄ de cetero videbo coloniam. Cui in terram deposito cum medicus diceret mortem esse in ianuis subiecit. Consulo tibi vt vxorem tuam recipias. Respondente illo non faciam. Supplicauit ei pro quodam milite quem diu incarcerationauerat. Nequaqū inquit egredietur me viuentem. Tunc medicus. Ergo ante diem crastinum egredietur. Quod ita factum est. Cum vero mortuus esset in sinu cuiusdam matrone quam viro proprio tulerat iacebat. Cui cum illa diceret. Domine quid faciam post mortem vestram? Iuueni inq̄ nubere debes militi. Hec ei verba vltima fuere. Eadem nocte sicut mihi retulit abbas quidam ordinis nostri sanctimonialis quedam sancti mauritij in colonia in loco penarum transposita est in quibus puteum magni horrois igneo tectum operculo inter flammam vidit sulphureas. De quo cum suum ductorem adinterrogasset. respondit ille. Due tm̄ anime in illo sunt. anima scilicet maxentij imperatoris. et anima Wilhelmi comitis Juliacensis. Mane visum recitans cum eadem die rumor insonuisset colonie de morte eiusdem comitis. visionem fuisse veram intellexit. **C** Appolloni². Miror qua de causa sociatus fuerit maxentio in penis. tot annis interpositis et tot tyrannis ante ipsum defunctis **C** Cesarius. Propter simile culpam Iustum fuit vt qui pares erant in culpa. conformes fierent in pena. Vtriusq̄ vitam noui maxentij ex lectione. Wilhelmi ex multorum relatione. vterq̄ tyrannus. vterq̄ supra modum luxuriosus. Sicut legitur in cronica nulla fuit in vrbe romana siue extra urbem matrona tam nobilis tam pudica dummodo oculis maxentij placeret quin de domo mariti sublata corrumpere. Similia faciebat de virginibus et viduis. Viderunt ista viri et ingemuerunt. parentes et tacuerunt. Tanta erat illius crudelitas. vt cum nimio dolore cordis efficerentur. tristitiaz tamen dissimularent. tanta eius extitit tyrannis vt passim serratores ciues milites occideret de quibus aliqua habebatur suspicio. Wilhelmus vero non dissimilia operabatur his etsi non pari potestate non tamen impari voluntate. Sicut audiuimus deditus erat luxurie et incestui vt vix aliquem haberet ministerialium cuius vxorem aut filiam non attentaret violare nullam habens differentiam inter matrem et filiam. inter legitimam et absolutam. Quante fuerit circa subiectos siue comprouinciales crudelitatis omnis nouit episcopus coloniensis. Maxentius vxorem propriam occidit. iste includit. ille persecutus est ecclesiam. multos perfide occidendo. **I** **3**

imperij romani persecutus est sedis apostolice obedientes sacerdotes de suis sedibus efficiendo quosdam mutilando et bona ecclesiarum diripiendo. Hec acta sunt in temporibus Innocentij pape Anno preterito canonicus quidam aquensis retulit mihi de eodem Wilhelmo visionem satis terribilem. Post mortem inquit suam cuidam incluse cui bene fecerat. visibiliter apprensus vultu lurido ac macilento ait. Ego sum miser ille Wilhelmus quondam comes Juliacenensis. Quem dum illa interrogasset de statu suo respondit. Totus ardeo. Et cum leuasset vestem vilissimam qua indutus videbatur mox flamma erupit sicque cum eiulatu disparuit. Huic adhuc viventi deus qui misericors est ut eum a peccatis revocaret aliquod glorie sue ostendit. In die quadam natalis sui in canone prioris misse voces suavissimas cum melodiam dulcissimam quasi in celo eum audire permisit. Qui mox interrogans dominum Engilbertum tunc maioris ecclesie in colonia prepositum nunc archiepiscopum si voces easdem audiret et ille se audivisse negaret amplius mirabatur. In canone vero secunde misse necnon et tertie easdem voces que diverse erant etatis audiuit. Cum hec recitata fuissent domino Hermannus abbatem loci sancte marie comitem adijt ex ore eius que dicta sunt audiens. Inuocavitque idem comes testem deum nihil se mentiri hec addens cum iuramento. quia si adhuc semel mihi talia concederentur audire omnibus meis paratus essem abrenunciare. modicum tamen celestis hec consolatio illi profuit peccatis eius maximis impediens. Puteus in quo missus est comes iste ad memoriam mihi revocat penam cuiusdam mali sacerdotis.

Ca. vi.

Erat in quadam villa sacerdos quidam miserimus luxurie et comestationibus vacans. animasque sibi commissas omnino negligens. Qui cum mortuus fuisset parochiani sub eo defuncti saxi comprehensis in locis infernalibus illum ardeare ceperunt et dicere. Tibi commissi fuimus tu nos neglexisti et cum peccaremus neque verbo neque exemplo revocasti nos. tu occasio nostre damnationis fuisti. Quez cum agitarent lapides post eum mittendo. ille in puteum cadens nusquam comparuit. Hec cuidam religioso de illo sunt ostensa.

Cap. vii.

Quamprimum quodam suevis quibusdam peregrinationis gratia profectis Iherosolimam cum in reditu navigarent iuxta montem vulcani

cuius perpetua sunt incendia. voces huiusmodi de illo resonuerunt. Bene ueniat. beneueniat amicus noster scultetus de Holmere. frigus est. ignem ei copiosum prepare. Illi personam cognoscentes. die et hora notauerunt. Et cum ad propria redissent eundem scultetum die et hora eadem defunctum repperunt. Tunc accersientes eius uxorem quid audierint indicauerunt. Quibus illa respondit. si sic res se habent dignum est ut illi succuraz. Morqz omnibus relictis loca circuiuit sanctorum elemosinis et orationibus pro anima illius deo supplicando.

Ca. viii

Ilio tempore quidaz flamingi cum mare transirent de eodez monte vulcano vocem huiusmodi audierunt. Bonus amicus noster Siwardus hic venit suscipite illum. qui cum multo stridore missus est in vulcanum. nam et ipse scultetus fuerat in Leggenich. Illi notantes tempus et nomen persone. reuersi villam iam dictam intrauerunt et cum de sculteto requirerent eum eodez die et hora qua vocem audierunt in mari obisse repperunt. nam et ipse homo pessimus erat sicut superior.

Cap. ix.

Simile est quod sequitur. Cum tempore quodam Conradus sacerdos de Binkasse cum alijs punitie nostre peregrinis mare transiret ante sepe dictum vulcanum vox talis in eo audita est. Hic venit Bruno de flitire suscipite illum. Que vox cum ab omnibus fuisset audita ait predictus sacerdos fratribus. Testes estis vos omnes huius vocis et statim notauit in tabula. eis presentibus diem et horam dicens. Reuera dominus Bruno mortuus est. Cum vero redirent a Iherosolima obuios habuerunt quosdam peregrinos punitie sue. Quos cum adinterrogassent de statu predicti brunonis acceperunt ab eis quod mortuus esset. de tempore autem sciscitantes. diez eundem inueniunt quo vocem predictam in vulcano audierunt. Conradus vero non multo post factus est monachus in bergis.

Ca. x.

Idem Bruno nominis sui filium reliquit quem plenius suis vicibus quam possessionibus hereditauit. Erat enim sicut et pater avarus valde. pauperum exactor et super modum luxuriosus. Ipse est Bruno de flitire. pincerna comitis de monte vix tres menses elapsi sunt quod mortuus est. In cuius obitu obsessa quedam a demone liberata cum die quinta denuo veraret. Dixerunt quodam ad dyabolum. Dic nobis ubi fuisti vel quare reuersus es? Respondit ille. Vere marim postea habuimus festum ad obitum brunonis congregati suimus ad instar pulueris terre. cuius animam cum gaudio deducentes ad inferos. locauimus eam.

in sede debita poculum infernale ei propinantes.

Ca. xi.

Eodem tempore mortuus est in eadem puincia alius miles Euerhardus nomine. et ipse vir criminosus sicut superior. Media nocte dyabolus corpus eius erigens in feretro cunctis qui aderant terrorem incussit. Timentes amici eius iudificationem demonum corpus ligantes ante missam illud sepelierunt.

Ca. xii.

Eodem tempore quo henricus imperator subiugavit sibi siciliam in ecclesia palernensi quidam erat decanus natione ut puto theutonius. Ibi cum die quadam suum qui optimus erat perdidisset palefredum. servum suum ad diversa loca misit ad inuestigandum illum. Cui homo senex occurrens ait. Quo vadis aut quid queris? Dicente illo. equum domini mei quero. Subiunxit homo. Ego novi ubi sit. Et ubi est inquit? Respondit in monte giber ibi eum habet dominus meus rex Ardurus. Idem mons flamas euomit sicut vulcanus. Stupente seruo ad verba illius subiunxit. Dic domino tuo ut ad dies quatuordecim illuc veniat ad curiam eius solenne. quod si dicere omiseris grauer punieris. Reuersus seruo qui audiuit domino suo exposuit. cum timore tamen decanum ad curiam ardurum se inuitatum audiens et irridens infirmatus die prefixo mortuus est. Hec godeschalcus canonicus bunensis nobis retulit. dicens se eodem tempore ibi de fuisse. Appolloni. Mirabilia sunt que recitas. **Cesarius.** aliqua tibi adhuc de eodem monte dicitur sum

Cap. xiii.

Quia hoc triennium homines quodam ambulantes iuxta eundem montem gyber voce validam in hec verba audierunt. Preparate focum. modico autem facto interuallo. idem clamatum est. Cumque tertio clamaret prepa focum magnum. respondit nescio quis. Cui prepa bo? Et ille. Dilectus amicus noster hic venit dux ceringie qui plurimum nobis seruiuit. Illi notantes diem et horam per litteras audita regi Frederico mandauerunt. Interrogantes si aliquis in eius imperio mortuus fuisset dux ceringie. Et opertum est eadem die et hora bertolphum ducem ceringie fuisse defunctum. Erat autem idem dux tyrannus immanis. tam nobilius quam ignobilius exhereditator et fidei catholice desertor. Qui cum non haberet plenum instigante vicio auaricie plurimam congregauerat pecuniam. cum autem moriturus esset rogauit sibi familiares ut omnes suos thesauros offerret in massam. Respondit de hoc respondit. Ego noui quod de morte mea gaudentes sibi

Distinctio
Hoc
fuit de
lras sup
Quo si
que in e
inferna
de Th
lumen e

Quia
debat
dens est
poculum
hominem.
fuisse mil
du. Pre
ris. Do
Subieci
pimis per
militar pa
mor. Si i
lis eius e
eternalite
in recordo
ad exemp

D treuer
erat bent
rapinas
mortuus
uus mul
no non e
rerari. ka
uam sup t

diuidet thesauros meos. **S**i autem in massa fuerint reducti inuicem se occidēt
Vides quanta inuidia! **H**ec mihi a duobus abbatibus relata sunt ex quibus unus
 fuit de ducatu ceringie. alter asseruit sibi eadem narrata a quodam abbate qui
 litteras super dictas audiuit cum legerent coram rege Frederico. **A**ppollonius
Quid sentiendum est de his montibus. vulcano scilicet ethna et monte gyber. **C**um
 aie in eos mittantur ne ibi purgatorum siue infernorum. **M**ochus **O**s dicunt esse
 inferni. quia nulli electorum sed reprobis tantum in eos mittuntur. sicut legitur in dialogo
 de Theoderico rege gothorum. **I**nfernus putat esse in corde terre ne mali
 lumen celi videant. **R**eferam tibi nunc aliqua exempla de penis peccatorum

Cap. xliij.

Quis quondam Andernacensis Erkinbertus nomine pater Jobis mo-
 nachii nostri. cum die quadam anno lucem iret ad quoddam placitum quidam ei
 occurrit in dextrario nigerrimo. de cuius naribus fumus et flamma proce-
 debat. **N**unc via trita tenebat. nunc exorbitans in campum discurrerat. **H**ec vi-
 dens erkinbertus primum valde territus est. et quia declinare non poterat se ipsum
 confortans cruce se signauit contra dyabolum. dexteram armans gladio contra
 hominem. **I**gnorabat enim quod esset. **C**ui cum propinquasset agnouit eum quendam
 fuisse militem nominatum nuperrim defunctum fredericum nomine de villa kelle oriun-
 dum. **V**idebat enim circumamictus pellibus ouinis molem terre gestans in hume-
 ris. **A**d quem erkinbertus. **E**stis vos dominus fredericus? **R**espondente illo. **E**go sum
Subiecit. unde venitis. quod ve significant ista que video? **E**go inquit in ma-
 ximis penis sum pelles istas cuidam vidue tuli quas nunc ardentes sentio. **S**i
 militer partem cuiusdam agri mihi iniuste vendicavi cuius pondere modo pre-
 mor. **S**i filii mei ista restituerint multam penam meam alleviabunt. **S**icque ab o-
 culis eius euauit. **Q**ui cum recitasset die altera verba patris filius maluerit illum
 eternaliter in penis manere quam dimissa restituere. **A**ppollonius. **S**imilia
 te recordor dixisse in dist. ij. ca. vij. de helia de rynnenge. **C**esari. **E**cce ali-
 ud exemplum

Ca. xlv

Treuerensi episcopatu in quo et superior visio facta est alter quidam miles
 erat henricus nomine cognomento nodus. **N**am et ipse maliciosus valde
 rapinas adulteria incestus piuria. hisque similia virtutes iudicans. **H**ic cum
 mortuus fuisset in puincia Meneuerit. in pellicio nouo quo uti solebat vi-
 uis multis apparuit. domum filie maxime frequentans. **N**on crucis sig-
 no non gladio poterat fugari. gladio sepe cedebatur. sed non poterat vul-
 nerari. talem ex se sonum emittens ac si mollis lectus percuteretur. **C**uius amici
 cum super hoc consulerent dominum episcopum treuerensem **J**obez dedit consilium ut aqua

clauo dominico supposita domus et filia necnō et ipsi si adesset aspergerent
Quod cum factum fuisset de cetero non cōparuit Eandē filiam genuerat
de ancilla sua cū tamen haberet legitimā. quā cū fuisset adulta miser cor/
rupit. nō est diu ex quo ista contigerunt. **A**ppollonius Quid sentiendum
est de his q̄ in bellis siue torneamentis moriunt? **C**esarius. Si iusta sūt
bella vt defensio patrie nihil eis oberit. qui defendendo se moriunt. Quā
tū aut delectent demones in mortibus illoꝝ qui innocentes impetūt sub
sequēs declarat exemplum

Ca. xvi

Sequenti nocte qñ exercitus ducis Louanij a leodiensib⁹ occisus
est seruus quidā comitis losensis iuxta montenacke locum scz oc/
cisionis transiens circa noctis principiū maximū ibi vidit tornea/
mentū demoniorum. Neq; immundis spiritibus estimo tantam fuisse exul/
tationem. si non magnam illic cepissent predam. De his vero qui in torne/
amentis cadunt nulla questio est qñ vadant ad inferos si non fuerint ad
iuri beneficio contritionis.

Ca. xvij.

Sacerdos quidam de hispania anno presenti ppe castꝝ comitis
Losensis dū in crepusculo noctis transiret de villa in villā vidit in
campo vicino torneamentū maximū mortuoz valde clamantiū
Dñe Waltere de milene. dñe Waltere de milene. Erat idem Walterus in
militia nominatus nupq; defunct⁹. Intelligens sacerdos illos esse qui mi/
litū nundinas execrabiles representabant subsistens circulū circa se fecit.
Cūq; visio cessaret et ipse pcederet itez illos vidēs fecit vt prius. sic vsq;
ad lucē laborans. He due visiones mihi relate sūt a Wigerō monacho vi/
lariensi. Referam tibi nunc exemplum de pena vsurarioꝝ.

Ca. xviii

Miles quidā moriens bonis de vsura acquisitis filiū suū heredita/
uit. Noctē quadā ad hostiū fortiter pulsans cū puer occurreret q̄
dō ibi pulsaret interrogaret. Rñdit. Intromitte me. Ego sū dñs
huius possessionis nomen suū exprimens. Puer p foramen sepis pspiciēs
cūq; cognoscens respondit. Certe dñs meus mortuus est. non vos intro/
mittā. Cūq; mortuus pulsando pseueraret nec pficeret. nouissime dixit
Deser pisces istos. q̄b⁹ ego vescor filio meo etce ad portā illos suspendo.
Mane exesites reppererūt in quodā ligamine multitudinē bufonū atq; ser/
pentū. Reuera iste est cib⁹ infernalis q̄ igne sulfureo decoquit. **A**ppollo

Dicit

Quo
Ela

D

re in qu
pellente
vocans
et illa so
poluit. q
reputati
victis
bus pat
polum
Quē ai
rere. led
me. Si e
nō posse
us danti
et est an
nicus. R
da. Vt v
tur. A
Cela
uit. po
dolum

O

Ob cū
dā cū
naz hoc
Dicitur
viam lat

Quid sentis de his qui male viuunt ⁊ tamen elemosinas multas faciunt?
Cesarius Nihil eis prodest ad vitam eternam.

Ca. xix

Non multi anni sunt elapsi q̄ quidā ditissim⁹ ministerialis ducis baioarie defunctus est. nocte quadā castz in quo vxoz eius dormiebat sic scissum est vt terremot⁹ fuisse vidē. Et ecce hostio camere in qua illa iacebat aperto quodā gygante nigerrimo cum capillis inpellente maritus eius ingressus est. Quem cū vidisset et nouisset ad se illū vocans sup sedile lecti sui residere fecit. Nihil vero territa eo q̄ frig⁹ esset et illa sola camisia induta fuisset partem operimenti sui scapulis eius supposuit. quē cū de statu suo interrogasset tristis respondit. **P**enis eternis deputatus sum. **A**d quod verbū illa territa nimis respondit. **Q**uid est qd̄ dicitis? **N**ōne elemosinas magnas fecistis. hostiū vestz peregrinis omnibus patuit. **N**on prosunt vobis beneficia ista. Respondit ille. **N**ihil mihi prosunt ad vitā eternā eo q̄ ex vana gloria nō ex caritate a me facta sūt. **Q**uē cū de alijs interrogare vellet itez r̄dit. **C**oncessū est mihi tibi apparere. sed nō licet morari. **E**cce ductoz meus dyabolus foris stat expectās me. **S**i em̄ om̄ia folia arboris verterent̄ in linguas tormenta mea exprimē nō possent. **P**ost hec euocat⁹ et impulsus in eius abscessu totū castz vt p̄ us scutif. voces euulat⁹ ei⁹ diutius audiunt. **V**isio hec valde celebris fuit et est in baioaria sicut testis erat gerhardus monach⁹ noster q̄q̄ canonicus Ratisponens̄ qui nobis illam recitauit. **E**cce in his omnib⁹ que dicta sūt impleta est scriptura que dicit. **P**otentes potenter tormenta patiētur. **A**pollonius. **I**hec et huiusmodi exempla potentib⁹ debent p̄dicari.

Cesarius. **Q**uia ip̄i sacerdotes ex magna parte male ⁊ incōtinenter viuūt. potentes nō pungunt sed vngunt. q̄ graue sit peccatū luxuria sacerdotum subsequens probat exemplum.

Ca. xx.

Quoniam cuiusdā sacerdotis cū esset moritura sicut a quodā religioso didici. cū multa instātia calceos sibi nouos ⁊ bñ tacciatos fieri petiuit dicēs. **S**epelite me in eis valde em̄ erūt mihi necessarij. **Q**d̄ cū factū fuisset nocte sequēti. longe añ lucē luna splendente miles quidā cū seruo suo p̄ viā eq̄tans. femineos euulat⁹ audiuit. **M**irantib⁹ illis qd̄ naz hoc esset. **E**cce mulier rapidissimo cursu ad eos properans clamauit. **A**diuuate me. adiuuate me. **M**ox miles de equo descendens et gladio circumlū ubi circūducens feminam bene notam infra illum recepit. **S**ola em̄

Camisia et calceis predictis induta erat. Et ecce ex remoto vox quasi venatoris terribiliter bucinantis. necnō et latrat? canū venaticorum precedentium audiuntur. Quibus auditis illa dū nimis tremere. miles cognitis ab ea et ausis equū seruo omittens tricas capillorum eius brachio suo sinistro circūligauit. Dexterā gladiū tenens extentū. Approximante infernali illo venatore ait mulier militi. **S**ine me currere sine me currē ecce appropinquat. Illo fortius illam retinente misera diuersis conatibus militem pulsans tandem ruptis capillis effugit. Quam dyabolus insectus cepit equo suo eā iniiciens ita vt caput cum brachijs penderet ex vno latere et crura ex altero. Post paululum militi sic obuians captam predam deportauit. Qui mane ad villam rediens quid viderit exposuit capillos ostendit et cū minus referenti crederent aperto sepulcro feminaz capillos suos perdidisse reppererūt. **H**ec contigerunt in episcopatu moguntinensi. **A**ppollonius. **S**i deus sic punit peccatum fornicationis in cōcubinis puto q̄ multo diu rius illud puniat in sacerdotibus qui illas peccare faciunt. **C**esarius. **N**ez dicis. Preterea peccatum multum aggrauat ordo et scientia. **I**n eodem genere peccati plus peccat sacerdos q̄ laycus. plus monachus q̄m secularis. **I**dem intelligas in sexu femineo.

Cap. xxi.

Sandimonialis quedā de quodā monasterio nobis vicino quod nominare nolo cum tempe quodam cepisset ne proderetur eius stuprum partū intra se necauit. Postea infirmata grauissime ob nimiam verecundiā confessis omnibus peccatis alijs stuprum et paricidiū tacuit sicq̄ expirauit. Pro cuius anima cū quedam eius cognata plurimum laboraret defuncta ei in oratione visibiliter apparēs infantē igneū in manibus gestauit dicens Infantez hunc cepei et parturiui. animatū infectū. **U**nde illum indefinenter in tormentis circūfero. et est mihi ignis ardens et deuorans. **Q**uod si de hoc maximo peccato moriens confessionem fecisset gratiam inuenissem. **E**x quo colligitur q̄ peccata que hic tecta nō fuerint per confessionem. in futuro per penalem detegantur confusionem. **A**ppollonius. **Q**uando anima egreditur de corpore nouit statim quid de se sit futurū. **C**esarius. hoc videt̄ p̄bati scriptura dicente in p̄sona reproborum. **D**educūt in bonis dies suos. et in p̄cto descendūt ad infernū. **E**x q̄ p̄bat q̄ electorum anime q̄ agilioris sūt nature mox sūt añ deū. **Q**uod si aliqd̄ in eis purgandū est simili velocitate deducunt̄ in purgatoriu in q̄ saluationis certitudo ē. **A**ppolloni. huic diuerse visōes et radicē vident̄ in q̄b̄

legitur q̄ opera bona. necnō ⁊ mala in statera posita ponderent̄. his etiā consentire videt̄ quedaz visio in dyalogo sancti gregozij quā ip̄e minime diffinit de quodam qui in ponte positus manibus ab angelis trahebatur sursum p̄pter opera misericordie. coris vero et cruribus deorsum p̄pter opus luxurie. Quibus tamen victoria cesserit. dicit videntem ignorasse **Apollonius**. Licet autoritas scripturarū preferenda sit huiusmodi visionibus. referam tamen quod nuper audiui

Ca. xxii

Hicte annos paucos rome quidam cardinalis defunctus est nomine Jordanus. de ordine quidē Cisterciensi assumptus fuerat sed vita ordini in eo minime concordabat. Erat em̄ auarus valde sicut a quodam abbate audiui. Habebat autē notarium nomine pandolphum. hunc cum pro quodam negotio nescio quo misisset. interim expirauit. Eadē hora cum ille expleto negotio rediret mane ante lucem cateruā miserabilem in agro cōtemplatus est. Sedebant homines in iumentis. in ore caudas habentes versis dorſis ad capita illoꝝ. Quos Jordanus cuculla induit nudis pedibus sequebatur duobus demonibus se ducentibus. In quozū aspectu dum notarius nimis horreret clamauit cardinalis. Pandolphe pandolphe. subsistente clerico et dicente. quis es aut quid clamas? Respondit ille. Ego sum Jordanus dominus tuus et mortuus sum dicente illo quod ducimini? Respondit. ante tribunal xpi. Et ille. Nostis quid de vobis sit futurum. Non noui inquit. deus scit. Sed cum illuc venero. beatus petrus de cardinalia mea pro me redditurus est rationem. sanctus vero Benedictus de cuculla. Quod si illam mihi obtinere poterit saluabor. sin autem damnabor. Sicq̄ oculis eius subtractus est **Apollonius**. Non mihi placet in illo ducatu presentia demonum et absentia sanctorum angelozum. **Cesarius**. Hec dicta sunt de penis reproborum. **Apollonius**. Licet huiusmodi visiones sepe sint vere. magis tamen ei crederem qui reuertens ab inferis visa recitaret. **Cesarius**. Hoc fieri posse Job contradicit. Sicut inquit consumitur nubes ⁊ pertransit. sic qui descendit ad inferos nō ascendet nec reuertetur vltra in domum suam neq̄ cognoscat eum amplius locus eius. Referam tibi tamen quod ante biennium audiui.

Ca. xxiii.

Theodericus Traiectensis episcopus de castro Dureberg oriundus. seruum quendaz habebat. Euerbach

nomine puidū satis qui in diuersis locis bona illius dispensauit. **E**rat in cōmisso fidelis. in administratione utilis diligens at circumspēctus ppter quod a domino suo amabat. unde quidā ex officialibus ei detrahentes et inuidia accusabant illum apud episcopum dicentes. **D**omine nō fideliter vt estimatis. **E**uer Wachus bona vestra dispensat. consulim⁹ vt euz eo sputetis. **Q**uod cū factum fuisset taz rationabiliter computauit vt omēz episcopo tolleret suspicionē. **H**abebat em̄ om̄ia notata in cartula. **F**iscit tantibus accusatoribus de computatione. cum epus respondisset. optime computauit. dixerunt illi. nequaquē. **S**ed computet nobis audientib⁹ et cōvinceat maximū vobis damnū intulisse. **Q**uod cum ei intimatum fuisset ab episcopo. ille timens emuloz insidias maxime qui cartulam perdiderat. ait intra se. **S**i aliquid modo in cōputatione titubauero necesse erit me vel in corpore torqueri vel carceris squalore vsqz ad mortem cruciari. **I**mmis sione igitur dyaboli cuius instinū ab inuidis indebite verabat campuz solus intrauit. ipm qz dyabolum aduocans sic affatur dicens. **D**omine si mihi succurreris in tanta necessitate posito hominū tibi faciaz et in omnibus parebo. **C**ui dyabolus respondit. **S**i abrenunciaueris altissimo patriqz illius te suscipiam. et de omnibus periculis cum multa tuoz confusione emulozum a me liberaberis. **Q**uid plura? **A**brrenunciat miser xp̄o hominum facit dyabolo prospere succedit computatio. **A**b illo tempore cepit dyaboli virtutes magnificare. xp̄m blasphemare adeo vt diceret. qui seruiunt deo miseri sunt et egent. qui autem sperāt in dyabolo prosperis successibus gaudent. **E**t sicut mihi retulit bernhardus monachus noster qui eum tunc temporis nouit ita totus deditus erat artibus magicis vt si aliquem nosset scolarem eiusdem discipline numis eum redimeret vt aliquid ab illo discere posset. **Q**ui cum vndecim annis in hac blasphemia perseuerasset. accidit vt magister **O**liuerus scolasticus coloniensis in episcopatu traiectensi crucem predicaret. **C**uius predicationi ille in tantū restitit vt die quadam cōmotus **O**liuerus diceret ei in audientia totius populi. **T**ace infelix. **N**as em̄ dyaboli es et dyabolus loquitur per os tuum cum tamen statum eius ignozaret. **E**uer Wachus nullum arbitrans gratius obsequium se posse prestare domino suo qz vt inimicum eius occideret trib⁹ diebus ad diuersas stationes secutus est magistrum longo ad hoc cultello preparato transfodere illum proponens si forte sine turbis inuentretur. **E**t ecce tertia die subita infirmitate preoccupatus post paucos dies impenitens decessit et defunctus est. et ab eo cui se reddiderat ad loca penarum inferni deductus est. **P**rimo loco sicut ipse resurgens a mortuis

Confessio
vniuersi
arbor
tus est
dus est
ulles
re ad
fri
raz
ra
con
gelum
seru
peccatis
Domini
gelus
crucem
ueniens
timeatis
lus est
nici
succ
uit
tribus
earet
la
instrui
dico
nauta
n
voluerit
dero
Q
adventi
colai
aciones
raris
conual

confessus est **Johanni** scolastico xantensi a quo ego que dicturus sum au-
diui. missus est in ignem tam intolerabilis ardozis vt diceret si ex omnib⁹
mundi lignis vnus ignis esset confectus mallet in eo vsqz ad diem iudicij
ardere qz per spacium vnus hore illum sustinere. **Ex** quo extractus iacta-
tus est in locum tam frigidissimū vt optaret redire in ignem. deinde dedu-
ctus est in tenebras palpabiles tanti horrozis vt diceret intra se. **Si** serui-
uisses centum annis deo bene te remunerasset dummodo liceret tibi redi-
re ad frigus. **In** hunc modum sex reliquas penas quas scriptura enume-
rat pertransiuit. Quo in extrema pena posito dominus opera eius priora
considerans et vt passa vel visa viuentibus recitaret misertus illius an-
gelum suum misit ad eum qui diceret. **Ecce** talem mercedem recipiunt qui
seruiunt dyabolo **Subiunxitqz**. **Si** tibi liceret ad vitam redire velles pro
peccatis tuis satisfacere deo? **Ad** quod verbum ille suspirans respondit.
Domine si hoc esset possibile nullam abnuerem satisfactionem. **Tunc** an-
gelus. **Domino** placet vt ad corpus redeas. et quia in cruce peccasti per
crucem satisfacias. **Mox** se in seretro erigens. omnes exceptis duobus ui-
uenibus qui constantiores erant in fugam conuertit. **Quibus** et ait. **Ne**
timeatis quia ego sum. **Statimqz** sacerdotē accersiens peccata sua confes-
sus est crucem suscepit et cum domino **Ortone** episcopo predicti **Theode-**
rici successore transfretauit. **In** via singulis diebus in pane et aqua ieiuna-
uit iuxta equum suum in quo vestes eius et arma portabantur nudis per-
dibus cucurrit. **Et** cum petris secantibus sanguis perfluens viam cruen-
taret. satis a confratribus arguebatur. **Quibus** respondit. **Maiora** horū
sustinui. **Qui** cum pene omnia sua in **Christi** seruitio expendisset cum pre-
dicto episcopo et magistro **Johanne** rediens mare transiuit. de quo cum
nauta nauulum requireret nec haberet ait. **Ego** vobis seruiāz quo ad usqz
voueritis. **Ad** petitionem tamē predictorū virorum dimissus est a nau-
clero. **Qui** cum reuersus fuisset ad vxorem suam sacro igne tactus est **Cui**
ardenti quadam nocte in somnis dictum est quia si ad ecclesiam sancti **Ni-**
colai accederet. statim conualesceret. vbi dum orans quatuordecim ora-
tiones dixisset nec conualuisset desperatus ait. **Sande** **Nicolae** quid mor-
raris? **Mox** vt quintamdecimam orationem incepit perfecte integraqz
conualuit. et est vsque hodie calor ignis in eius corpore sine omni dolore.

Quam ecclesiam que in villa quadam sita est de suo patrimonio reedificans in habitu religioso cum vxore sua deo et sancto Nicolao in ea deseruit Apollonius. Vellem scire perfecte vtrum iste reuocatus sit de inferno siue de purgatorio. **C**esarius. Satis inde disputatum est. Quod non fuerit in purgatorio ex hoc probatur. quia locus electorum sit in quem nullus ingreditur nisi in caritate decesserit. Si obijcitur illud In inferno nulla est redemptio potest dici de illis intelligendum esse qui non sunt reuersuri ad corpus. quibus nulla ad redemptionem prosunt beneficia. Una est lex omnium contrariorum. Si deus quorundam animas sicut legitur in dialogo quandoque reuocat ad corpus de gaudijs paradisi quare non a simili malorum animas de penis inferni? Sicut dictum est in distinctio prima capitulo tricesimoquarto. clericus quidam custodiens se a dyabolo corporaliter ad penas infernales est deductus et incolumis reductus. **A**pollonius. placet quod dicis. **C**esarius. Nunc de penis purgatorii aliqua tibi proferaz exempla ab acrioribus ascendens ad mitiores causas purgatorii velles satis subnectendo.

Ca. xxxiii.

Usurarius quidam nostris temporibus apud Leodium defunctus est et ab episcopo de cimiterio electus. vxor vero illius sedem apostolicam adiens cum pro cimiterio supplicaret et papa non annueret in hunc modum pro eo allegauit. Audiui domine quia vir et mulier vnum sint. et quod apostolus dicat virum infidelem posse saluari per mulierem fidelem. Unde qui quid minus factum est a viro meo ego que pars corporis eius sum libentissime supplebo. parata enim sum pro illo includi et deo pro eius satisfacere peccatis. Supplicantibus vero pro ea cardinalibus ad mandatum domini pape cimiterio restituitur. Juxta cuius sepulchrum illa domicilium fieri fecit In quo se includens elemosinis. ieiunijs. orationibus et vigilijs. die noctuque deum pro illius anima placare studuit. Septem vero annis expletis ille ei apparens in veste pulla gratias egit dicens. Reddat tibi dominus quia propter tuos labores erutus sum de profundo inferni et de penis maximis. Quod si adhuc alij septem annis similia beneficia mihi impenderis omnino liberabor. Quod cum illa fecisset iterum ei in veste alba et facie iocunda apparens ait. Gratias deo et tibi quia hodie liberatus sum. **A**pollonius. Quomodo dixit se liberatum de profundo

infernū cum nulla in eo sit redemptio. **C**esarus. Profundū inferni a cre-
dinem vocauit purgatorij. Simile est illud quod ecclesia orat pro defun-
ctis. Domine ihesu xpe rex glorie libera animas omnium fidelium de-
functorum de manu inferni et de profundo lacu. Non orat pro damna-
tis. sed pro saluandis. et accipit ibi manus inferni profundum lacu siue os
leonis. pro aerdine purgatorij. Nequaquam predictus usurarius fuisse a pe-
nis liberatus si non habuisset finalem contritionem. Quantum vero viciū
auaricie deus in suis electis in purgatorio puniat sequens sermo declarat.

Cap. xxv.

In monasterio clareuallis prior quidam mortuus est. nostris tem-
poribus vir admodum religiosus et amator discipline precipuus
hic post mortem visibiliter apparens ancille dei arcelline. forma et
habitu itatum suum satis ostendit. Erat enim facies eius pallida ac maci-
lenta cuculla tenuis et attrita. Quē cum interrogasset quomodo haberet
Respondit. In magnis penis athenus fui sed gratia cuiusdam fratris qui
mibi plurimum astitit in proxima solennitate domine nostre liberabor. **S**u-
pente illa ac dicente. Nos putauimus vos esse virum valde sanctum. **R**e-
spondit. Nihil aliud deus in me punit. nisi quia nimis fui sollicitus amplia-
re possessiones monasterij sub specie virtutis vicio auaricie deceptus **H**ec
dicta sint de pena auaricie. audi aliquid de pena luxurie

Ca. xxvi.

Ad hoc triennium cum dominus henricus abbas noster visitasset
in clarocampo tempore quadagesimali. etiam sorores in nazareth
visitauit. Eadem nocte dictis matutinis cum se modicum reclina-
set. huiusmodi visionem vidit. videbatur enim esse in quodam loco parietis
bus clauso in quo quidem grauissima suspiria et gemitus audiuit. sed cum
diligentius circumspexisset neminem ibidem videre potuit. Cuius audita
suspiria durarent causam admirans sic ait. Adiuro te per dominum nostrum
Ihesum vt quid tu sis edicas mihi. Cuius cum nullum audisset responsus
adiurationem iterauit. Tunc quasi aliquid accedere propius sentiens. nil
tamen videns huiusmodi audiuit responsum. Ego sum vna misera anima
Et ille. satis misere gemis cum tamen ignorez que sit causa miserie. **R**espo-
dit illa. In acerbissimis sum penis. Ad quod abbas. Que est causa pena-
rum tuarum? Quia non seruaui castitatem meam. Et ille. Fuiisti mas an

femina? Respondit femina. **E**t quod inquit tibi nomen? Dicente illa. **M**aria. **M**ox subiunxit. **P**oteris ne iurari? **N**o quod illa non respondit. sed ad preces conuersa sic ait. **R**ogo vos per omnipotentem deum vt dicatis mihi psalteriuz vnum. et insuper aliquot missas. **C**uius precibus cum libens annuisset dominus abbas protinus subiecit. **P**ossem ne videre te? **E**t ecce hoc sermone completo vidit coraz se stare pulchram iuenculaz consuratam moze claustralium in subnigra tunica. **Q**uam cum plura interrogare vellet tam de statu eius q̄ de statu aliarum quarundam excitatus est. **D**icta vero prima quid viderit. abbati claricampi ⁊ quibusdam monachis eius necnon et mihi qui tunc presens eram retulit. nec erat qui visum intelligeret vel interpretari posset. **R**ecitata est visio sorozibus de nazareth. sed nō est inuenta maria. **S**ciens vero sepe dictus abbas tam manifestam visio- nem sibi sine causa minime ostensam cum venisset in syon que etiam est do- mus sanctimonialium ordinis nostri sicut et nazareth. **P**ost verba exhor- tationis somnium retulit mariaz suam inuestigans. **E**t ecce vna sanctimo- nialium matertera eiusdem **M**arie hec audiens et admirans secretius ab- bati locuta est dicens. **D**omine maria hec filia sorozis mee fuit sanctimo- nialis in quodam claustro frisie nigri ordinis quod bredehorn vocatur. et est ante octo annos defuncta. **Q**ue cum fuisset in quadam grangia mo- nasterij quidam clericus eam corrupit et impregnauit. **C**um vero in par- tu periclitaretur vocans patrem et matrem et duas sorozes maritatas. necnon et filiam matertere sue de syon confessa est eis peccatum suum cum gemitu cordis sicq̄ expirauit. **I**lli vero de anime eius salute desperantes nihil ei beneficij impenderūt. **A**udiens hec dominus abbas gratias egit deo qui non tradit bestiis animam confitentem sibi et animam pauperis sui non est oblitus in finem. sciens in ea completum. **I**n quacunq̄ ho- ra peccator ingemuerit saluus erit. **C**uius hortatu parentes spe concepta ceperunt ei beneficia impendere. sed et ipse abbas tam in monasterijs Fri- sie q̄ in religiosis domibus prouincie nostre missas ⁊ orationes atq̄ psal- teria plurima ei obtinuit exceptis his que ipse ei specialiter impendit

Cap. xxxvi

Miles quidam veniens ad sororem Gertrudam inclusam de Wol- mensteyn sicut ab eius ore audiuit daniel abbas sconauie qui no- bis audita recitauit pro anima vxoris sue nuper defuncte ibi supplicauit. **C**ui oranti illi apprens. in penis magnis se esse conquesta est. **Q**ue dum

causam resp
Respondit
tate sine o
erebus sic
Et quia in
cum relata
elemosinis
mendans.
ma tam gr

Mone
pari
min
satisfactio
kat prelati
de illo cum
sibi dicit hoc
Apollon
inacia vici
lucum

In
In
abb
Ora quid a
letens quid
mor secutus
ita singulari
garet. Ille v
periclitauit
abbas quare
inspicere ore
implatus est
in quibus si

causam requireret penarum eo q̄ pro honesta et bona muliere haberetur
 Respondit illa. Pro arte magica. Timui em̄ ne cum alijs mulieribus pec-
 caret si me odiret. et ego illi causa essem adulteriorum. Unde quibusdam
 artibus sicut edocta fueram aliquid ad amorem meum illum inflammaui
 Et quia in causa non erat libido sed pia intentio bene potero iuuari. Hec
 cum relata fuissent militi vxori valde condolens orationibus ieiunijs et
 elemosinis illi succurrere studuit. animam eius quibuscunq̄ poterat com-
 mendans. **Apollonius.** Terribile est q̄ deus iudicio nostro tam minū
 ma tam grauiter punit. **Cesarius.** De hoc referam exemplum.

Cap. xxviii

Monachus quidam ordinis nostri nuper cuiusdam post mortem ap-
 parens. requisitus de statu suo sic respondit. Nunq̄ putabam do-
 minum fuisse tam districtum. nam minima que hic non fuerint per
 satisfactionem deleta obseruat deinde subiunxit q̄ hoc. Deus inquit igno-
 scat prelati nostris. quia magnis et multis sepe nos subiiciunt penis val-
 de illorum precepta ligant. Quando enim indiscrete aliquid precipiunt et
 subditi hoc minus attendunt vel paruipendunt futuro iudicio referuatur
Apollonius. Quid dicis de monachis pertinacib? **Cesarius.** Per-
 tinacia viciū est pena dignum. etiam si fuerit bona contra precepta pre-
 latorum

Cap. xxix.

In regno francie domus est que pruli dicitur. ordinis cystericiensis
 In hac recenter contigit res satis mirabilis sicut retulerūt nobis
 abbates nostri anno preterito reuertentes de generali capitulo.
 Naz quidā ab abbate in quo visio facta est se audiuisse testati sunt. Ado-
 lescens quidam in eadem domo factus est nouitius quem magister suus
 mox secutus est. Qui cum factus fuisset monachus ita districtē se habuit
 ita singularis fuit vt ei abbas timeret q̄ pro indiscreto seruoze sepius ar-
 gueret. Ille vero salutaribus monitis non adquiescens in pertinacia sua
 perseverauit sicq̄ post aliquot annos defundus est. Nocte quadam cum
 abbas quarta feria ad laudes in stallo suo staret et contra presbiterium
 respiceret tres personas quasi tres candelas ardentes ad se venire con-
 templatus est. Quibus propius accedentib? cognouit omnes. Medius fu-
 it predictus scolasticus. et ex vtroq̄ eius latere duo conuersi omnes. nup

It z

defuncti **T**unc abbas. Memor pertinacis scolastici interrogavit eum dicens. Quomodo habes? Respondente illo bene. Mox subiunxit. Nunquid passus es pro inobedientia tua? **E**tiam inquit multa et maxima tormenta. **S**ed quia intentio mea bona licet indiscreta fuerat dominus mei miseratus est nec sibi damnatus. **E**t ait abbas. Quid est quod iste conversus digito eum demonstrans altero clarior est cum ipse apostatauerit. et alter nunquam ex quo ad ordinem venit. grauius excesserit? **R**espondit monachus. quia iste post lapsum fortius surrexit et altero multo feruentior fuit. **I**nterim choro cantante versiculum pedes sanctorum suorum seruabit et impij in tenebris conticescent. scolasticus signa sue presentie ibi relinquere volens. tabulam pedibus psallentium subtractam tam fortiter calce percussit ut frangeretur. **S**icque disparuit. **A**bbas vero in testimonium tamen manifeste visionis tabulam fractam reparari vel mutari non permisit. **A**ppollonius. **I**sta recitari deberent monachis qui ex indiscreto seruoze sibi et alijs inutiles fiunt. **C**esarius. **p**ropter eos sanctus benedictus in regula dicit octauum gradum humilitatis esse ut nihil agat monachus nisi quod communis monasterij regula vel maiorum cohorrantur exempla. **A**ppollonius. **S**icut quidam in rigore suo nimis sunt pertinaces. ita alij verbis vel signis nimis sunt leues. **C**esarius. **e**t hi pena digni sunt.

Ca. xxx.

Scriba quidam apud vilarium meis temporibus defunctus est nomine Johannes. hic quidem religiosus satis fuit. sed in verbis atque signis leuem admodum se exhibuit. die quadam post mortem eius cum dominus vlticus tunc abbas intraturus esset oratorij et unum pedem posuisset introsum. clara luce predictus Johannes illi apparens ad pedes eius prociuit orationes postulans. **Q**uo viso abbas territus pedem retraxit hostium post se claudens. **E**t iudicatum est a fratribus causam purgatorij eius maxime fuisse leuitatem. **A**ppollonius. **Q**uid si ipsi abbates ordinem suum custodierint minus? **C**esarius sicut subiecto probabitur exemplo et ipsi pene subiacebunt.

Ca. xxxi.

Recitauit mihi nuper henricus maior cellerarius de claustrum visionem notabilem satis. **C**ontigit inquit ut die quadam haberem socium vie monachum quendam ordinis nostri. **C**umque simul eserteremus de edificatorijs. dixit mihi. **E**go vobis referam quid nuper contigit in domo

Contigit
nostra
expos
nisi
diligebat
ut mir
Respond
Monachi
vni
ei nam m
Ecce hic
he clarus
Requies
lingua poli
exp. **I**lle se
necessitate
tuo corpe
quas orat
inquit scia
Dida sunt
bus penis
leant orat
nostru.
Qu
sit
ser
nduunt
Celarius
In multa
pau qdaz
Ho
sum
que
villas in

nostra. Habebamus abbatem virum in disciplina ordinis satis perfectū
 excepto hoc solo qd nunq̄ pene cū fratribus exire voluit ad labores ma-
 nuū. Hic cū moriturus esset et monachus quidā quē familiari⁹ p̄e ceteris
 diligebat ei seruiret ait ei idem monach⁹. **D**ñe rogo vos intuitu caritatis
 vt infra hos triginta dies mihi apparendo de statu vestro me certificet.
Respondit abbas. Si mihi excessum fuerit libenter faciā. Sicq̄ defunct⁹ ē
 Monach⁹ vero quia multa fecerat ei bona q̄tidianis lachrymis in orōne
 deū p̄ illius excessibus ante aliq̄d altare placare studebat. **T**ricecima die
 cū iam monachus de abbatis reditu desperasset illi oranti apparens ait.
Ecce hic sum sicut pmisi tibi. **E**rat aut̄ a cingulo et sursum tam corpe q̄ ve-
 ste clarus valde crura vero eius vlcerosa et ad instar carbonū nigerrima
Requisitus de statu suo respondit **T**ormenta que in erurib⁹ sustinui nulla
 lingua posset exp̄mere. **P**icente monacho. **Q**ue fuit causa tantoꝝ tormē-
 toꝝ. **I**lle subiunxit. quia frequenter de labore mansi nulla sepius certa
 necessitate vt est hospitū siue audiendaz orationū me detinente. **I**n resi-
 duo corpe nil penaz passus sum. **R**oga igitur ex parte mea ouentū vt ali-
 quas orationes p̄ me deo offerat et spero me citius fore liberandū. **U**n̄
 inquit sciā vos esse liberatū? **R**espōdit ille. **A**n̄te hoc altare tibi apparebo
Dicta sunt hec priori iniūgn̄t orationes apparet itez monacho ab om̄i-
 bus penis se ereptū gratulat̄. **A**pollonius **M**iroꝝ vtz plus mortuis va-
 leant orationes vel elemosine. **C**esarius. **A**udi de hoc solutionē cuiusdā
 mortui.

Cap. xxxii.

Quidā post mortē amico suo apparēs cū ab eo interrogaret̄ vtz
 sibi magis vellet impendi orōes siue elemosinas. **R**espōdit elmo-
 sinas elemosinas. orōes em̄ tepide sunt. hic deuote iustoꝝ orōnes
 excludunt̄ que penetrant celos. **A**polloni⁹. **Q**uid sentis de missis? **C**-
Cesarius. **N**ulla oratio nulla elemosina ad ereptionē aiāz misse p̄t opari
In missa x̄ps orat cuius corp⁹ et sanguis elemosine sūt. **H**as elemosinas
 paup̄ q̄daz aiā sibi dari post mortē rogauit sicut sequens docet̄ exemplū

Cap. xxxiii.

Adolescens q̄daz nobilis ad clarauallē veniens recept⁹ est in ouer-
 sum. **Q**ui nō alta sapiens et humilib⁹ osentiens ad quandā gran-
 giaz missus factus est ibi opilio ouiu. **Q**ui cū die quadā oues sibi
 om̄issas in agro pascēt apparuit ei q̄daz suus osobrin⁹ in adolefcētia sua

R 3

defunctus. de cuius inopinato aduentu dū admiraret et diceret. In taz cito aduenis et quid queris? Respondit ille. mortuus sū et penis maximis crucior. Et ouersus. Poteris iuari necne? Respondit. Si potero habere tres missas in ordine vestro mox liberabor. Audiens hoc ouersus cū licētia magistri sui ad clarāuallem festinauit et quid viderit vel audierit pōi reuelans tres missas iam dicto impendi defuncto eius gratia supplicauit Cui prior gratanter annuens respōdit. Ego vnā celebrabo. alias duob' sacerdotib' iniungā. Dictis vero missis mortuus itez ouerso apparēs in predicto agro gratias egit et dixit. Beneficio triū missaz que p me dicte sunt ab omib' penis meis liberat' sū. Nec mirari debes si tantū valet dominici corpis immolatio. cū quibusdam animab' ad liberationē pfit breuis verboz absolutio.

Ca. xxxiii.

Quam mozeret bone memorie Christian' monachus noster cui me mini in distinctione quarta caplo tricesimo. abbas geuard' domi nō fuit. Qui cum septima die capitulo presideret et cantor diceret sm conuictudinem ordinis. Domine absolute fratrem nostz defunctum ipis verbis eū absoluit. Requiescat in pace. Eadem nocte christianus cui dam seniori presbitero nomine Siphrido tunc temporis nouitio et nihil prozsus de hac absoluteione scienti apparens in somnis ait. hodie liberat' sū. Qui cū visionē magistro suo ludolpho recitasset ille absoluteionis eius recordatus satis admirat' est verboz virtutem. Apollonius. Miroz si sancti sub quoz regula religiosi viuūt post mortē cetēis factis aliquid eis magis succurrant. Cesarius. Etiā sicut in sequenti visione declarat.

Cap. xxxv

Non est diu q' sanctimonialis quedaz de monasterio Rindorp qd iuxta Bunnaz situm est Elisabeth nomine debitum carnis soluit. Est autem idem monasterium de regula sancti benedicti abbatis diligebat enī eadem elisabeth specialiter sanctum Johannem euangelistā quicquid poterat honoris illi impendens. Habebat carnalem sororem in eodem monasterio que alheydis vocabatur. Hec cum nocte quadam dictis matutinis in lecto suo sedens officium defunctorz pro anima sorozis decantaret vocem quandam circa se audiuit. Et cum requireret que esset

Distin
 Respon
 vel p
 p
 grocer
 noher
 De
 pollonius
 dā dicit
 cogitari
 quidaz m
 dem gene
 nostro. et si

Tr
 run
 ad
 tanta stant
 iure indu
 l'alia puell
 horoz con
 hūssa a cui
 Respon
 is commet
 uita me p
 horoz m
 Margareth
 tūci benet
 ut vel quid c
 mus. Quel
 quid apud n
 beater tecum
 dem loco iust
 tem vicio ca
 pūdo mo

Respondit. Ego sum elisabeth soror tua. Et illa. Quomodo habes soror
vel vnde venis? Respondente illa. male quidem habui sed modo bene suz
Alheydis subiunxit. Profuit tibi aliquid sanctus Johannes quem tam
ardenter dilexisti? Respondit illa vere nihil. Qui mihi astitit sanctus pater
noster Benedictus fuit Ipe em genua sua pro me flexit ante deum **C**
pollonius. Cum vix aliquis euadat purgatorium valde me terret qd qui/
da dicunt minimam penam in purgatorio maiorem esse omni pena que ex/
cogitari potest in hoc mundo. **C**esarius Requisiteus de hoc verbo a me
quidaz magnus theologus respondit. falsissimum est nisi intelligatur de eo
dem genere pene verbi gratia. Ignis ille acutior est nostro. frigus frigoem
nostro. et sic de ceteris. Quibus a certiori subsequentes visiones concordant.

CXXXVI

Quoniam circa hoc triennium puella quedam paruula nouem vt puto anno
rum in monte sancti saluatoris que domus ordinis nostri est in
aduentu ipsius saluatoris mortua est. defuncta vero clara die con
uentu stante in choro ipsa chororum intrauit. intrans ante altare satis pro
funde inclinauit. sic in locum suum vbi stare solita erat. secedens. Quam iuxta
se alia puella pene eiusdem etatis stare videns. et mortuam sciens tanto
horrore concussa est vt notaretur. Requisitea vero a domina benigna ab
batissa a cuius ore audiui que dicturus sum cur ita in choro concuteretur
Respondit. sic et sic soror gertrudis in chororum venit. et cum dictis vespere
ris commemoratio fieret domine nostre ad collectam se in terram stans
iuxta me prostravit. finita vero collecta se erigens abiit. Hec fuit causa
horroris mei. Abbatissa timens illusiones dyabolicas ait puelle. Soror
Margaretha. hoc ei nomen erat. si denuo uenerit ad te soror gertrudis.
dic ei. benedicite. Et si responderet tibi dominus. Interroga vnde veni/
at vel quid querat? Sequenti die illa venit et salutata. cum respondisset do
minus. Puella subiunxit. bona soror gertrudis vnde tali hora venis vel
quid apud nos queris? Respondit illa. ad satisfactionem huc veni. quia li
benter tecum in choro susurraui. semiplene verba proferens. idcirco in eo
dem loco iussa sum satisfacere vbi me contigit peccare. Et nisi tibi de eo/
dem vicio caueas eandem penam moriens sustinebis. Cum quarta vice
predicto modo satisfecisset ait consolatori. Modo satisfactionem meam

expleui de cetero non me videbis. Quod ita factum est. Nam ea aspiciente tendebat versus cimiterium mirabili virtute murum eius transcendens. Ecce tale fuit purgatorium huius virginis. **A**ppollonius. Nō est sane mentis qui huiusmodi penā omni pena huius mundi dixerit acutiorē. **C**esari. De hoc pleni in sequenti ca. disputabunt. **M**argareta vero ex cōminatione defuncte sic territa est vt infirmata ad extrema deueniret. **Q**ue rapta in excessuz mentis sic iacuit vt omnibus defuncta videre post horā reuersa quāsdā ex sorozibus in pntia dñe nostre se vidisse. quāsdā se illic nō vidisse testata est. **D**icebat etiā. qz eadē glorioza virgo maria coronā in manu habēt. quā stepponis sacerdotis esse dicebat. **S**teppo presbiter fuit valde religiosus. et mire caritatuus eodez monte deo predictisqz sorozibus seruiens. **A**t aut noueris nō esse curandū. quacunqz morte iustus moriat idem steppo cū in acutis laboraret anno preterito materia rapta in cerebuz totus factus est freneticus ita vt multas blasphemias euomeret. **D**efuncto eo atqz sepulto dñs merita eius volens ostendere miracula ad eius tūbaz dignatus est operari. **I**nfirmi sicut audiui sup illud dormiunt et sani surgunt. **A**ppolloni. **N**unc edisseras que reliqua sūt de purgatorio. **C**esari. Quibusdā sola carentia diuine visionis purgatoriu est sicut in hoc patet exemplo.

Cap. xxxvii.

Hic ante hos. xij. annos monachus quidā wilhelmus nomine apud nos defunctus est. **P**uer quidā ad ordinē venit. et vere puer. qz purus et impollutus. genere nobilis erat. sed virtus mentis magis illū nobilitabat. **C**ōpleto anno probationis sequenti die cepit infirmari et post paucos dies sancto sine decedens expleuit tpa multa. **Q**ui statim post mortē cuiusdā monacho apparens cū de statu suo requireret. rñdit se esse in penis. **D**e quo verbo cū ille territus fletet et diceret. si tu es in penis qui nunqz peccasti quid fiet de me peccatore meiqz similibus? **C**onsolās eū defunctus ait. **N**oli flere qz nullā aliā patior penā nisi qd nondū vidi deū. ipaz dilationē glorie penā reputans nec immerito. **S**pes que differē affligit animā. **E**t adiecit. **N**ich qz claz erit qd statim veniet ante deū. **R**ogate inqz ex parte mea dñm abbatē vt in capitulo orationes iniungat p me ad tps et vt ipse p me dicat collectā. sicqz liberabor. **D**icente monacho. **U**nde erit collecta illa? **R**espondit. de sancto **M**ichaele. **M**ane cum visio recitata fuisset domino henrico abbati nostro ipse de eodem archangelo statim missam celebravit in capitulo psalmū. **Q**uēadmodum desiderat cervus ad fontem aquarū. **D**icendū p septē dies omnibus p eo iniungens. **M**ira virtus orōnum

Contra
culo illius
dū volu
latione d
apparens
diuine vi
lonius. h
in eo am
sus eis ef
cir sub his
adue me
nū qd de
gno theol
tamen hat

De
to
lo
purgabat
nim post n
narrat. **Q**
patricij int
Welle aliē
terit. **C**
ris dubit
ro vallata
fadio iniar
nulla effe
ut hac no
si nomen **J**
sue terent
in vepeta p
si non comp
reuerū hanc
tous intrat

Conrado nunc priore loci sancte marie stante in choro cum in vno versiculo illius psalmi. **D**eus deus me. ad te de lu. vi. leuiter dormitaet. sepe dictu wilhelmu sub pallio beate dei genitricis stare aspexit cu multa gratulatione dicente. **M**odo omnino liberat' su. Eodez tpe predicto monacho apparens testat' est tm septe dieb' se fuisse in purgatorio id est in carentia diuine visionis. multa illi de statu quarunda animaz reuelans. **A**ppollonius. fm hoc paradysus terrestris purgatoriu est. **C**esarius. Reuera si in eo anime sunt corporib' erute et eis visio dei negat' idem locus deliciosus eis est purgatoriu. Cui asentire videt' qd sand' Gregl. in dyalogo dicit sub his verbis. **N**a sut qzunda iustoz anime q a celesti regno qbusda adhuc mansionib' differunt. **I**n quo dilationis damno. qd aliud innuit. nisi q de pfecta iustitia aliqd min' habuerut. Sicut audiui a quoda magno theologo q quida ta iusti sut vt post morte puniri non mereant nec tamen statim dei visione fruant' ppter puluerē venialiū

Cap xxxviii.

Iquamur nūc aliqd de purgatorio. **A**ppollonius. vbi est purgatoriu? **C**esarius. Quantū ex varijs colligit' visionib' in diuersis locis hui' mundi **P**aschalius teste Gregorio in caloze termarum purgabatur. **M**onach' quida sancti Eucharh in rupe quadā iuxta Treuerim post mortē anno integro stetit et aeris inclementiā ibidē sustinuisse narrat. **Q**ui vero de purgatorio dubitat scotiā pergat purgatoriu sancti patricij intret et de purgatorij penis amplius nō dubitat. **A**ppollonius. **V**elle aliqd certi nosse de eodē purgatorio quid vel que causa illius extiterit. **C**esarius. **C**ū sand' patritius gentē illā ouerteret et de penis futuris dubitarent precib' obtinuit a deo locū illū. **E**st aut' fossa humilis muro vallata et sūt ibi regulares. **N**ō est peccator adeo magn' cui alia satisfactio iniungat' qz vt vna nocte in eodē sit purgatorio. volentē intrare pmissa confessione omunieat et inungūt thurificant et instruūt. **V**idebis inq'unt hac nocte insule' demonū et penas horribiles sed nō poterūt te ledere si nomen **I**hesu semper habueris in ore. **O** si demonibus blandientibus sue terrentibus consenseris et **I**hesum inuocare neglexeris peribis. **Q**uē in vespera ponentes super fossam locum claudunt et mane reuertentes. si non comparuerit ultra non expectatur. **M**ulti ibi perierunt. multi etiam reuerfi sunt quorum visiones a predictis fratribus conscripte sunt et volentibus intrare ostenduntur.

Descriptio purgatorij.

Ca. xxxix

Super monachus quidam ordinis nostri sicut didici ex relatione cuiusdam abbatis ex licentia fratris abbatis purgatorium sancti patricii intrare volens dissuadentibus fratre mozem fratribus et poze super marginem fosse positus est in vespera. Mox locus versus est in baratrum. Et ecce demones quasi de abisso bullientes dixerunt monacho. Si vis intrare ad nos deponie crucem cucullam ad instar crucis formatam vocantes sic. Quibus respondit. Vestem meam non deponaz. paratus sum intrare. paratus sum vobiscum contendere sed non sine veste professionis mee. Tuncq; tota nocte in hunc modum cum eo verbis disceptarent nec tamen tangerent mane in eodem loco ubi fuerat dimissus repertus est. **Appollonius.** Unde habes auctoritatem qd post hanc vitam peccata remittantur? **Cesarius.** Dominus dicit in euangelio Qui dixerit verbum in spiritu sanctum non remittetur ei neq; in hac vita neq; in futura. Ex quo colligitur qd post mortem peccata venialia necnon et mortalia peccata que purgatorio essent punienda meritis et precibus sanctorum suffragantibus vel orationibus elemosinis alijsq; misericordie operibus ecclesie militantis intercedentibus remittantur. Unde Judas machabeus duodecim milia dragmas argenti misisse legitur Iherosolimam pro peccatis occisorum. Et hec de purgatorio dixisse sufficiat. Hoc etiam scire debes. summe boni et martires talibus post mortem non indigent. summe malis vt infidelibus nihil prosunt. Mediocriter vero bonis et mediocriter malis psunt quidem sed differenter. Illis vt citius liberentur. istis vt mitius puniantur. quorum tamen pena interminabilis est. **Appollonius.** Vellem nunc audire aliquando de gloria iustorum. **Cesarius.** Prius tria de penis reproborum premittam exempla locis suis neglecta. vt sic nigro colore stracto albus magis elucescat.

Ca. xli

Quempescaus inter Ottonem et Philippum reges romanorum peregrinus quidam de transmarinis veniens partibus sclauiniam suam pro vino quod in illis partibus fortissimum est exponens et tantum bibit vt inebriatus a mente sua alienaretur sic vt mortuum esse estimaret. Eadem hora ductus est spiritus eius ad loca penarum. vbi super puteum igneo opculo tectum. residens aspexit ipsum principem tenebrarum. Interim inter ceteras aias adductus est abbas Corueye quem ille multum salutem cum calice igneo poculum sulfureum ei ministravit. Qui cum bibisset amoto opculo missus est in puteum. peregrinatio cum ante limina infernalium staet et terra videndo tremet. dyabolus fortiter clamavit. Adducite etiam mihi dominum illum qui foris stat qui sero vestem peregrinationis sue pro vino exponendo

Inebriatus
cucullam
imminent
notavit re
se cognou
laris ma
diti su et
ip ubi re

L
mi
de
mans mo
ret. Quo
die per vi
yas parui
in quali in
Respondi
re eum qd
peccata
Ipsi qui
Appolloni
ra. **Cesari**
uonem la

H
gri
gat
p se de a
gabae. Non
Noe quod
loca penar
mas adduc
debilis im
santus. In
alio pnce

inebriatus est. Quo audito peregrinus ad angelum domini qui eum ad-
 duxerat respiciens promisit quia nunquam inebriaretur dummodo illa hora de
 imminente periculo liberaret eum. Qui mox ad se reuersus diem et horam
 notauit rediensque in terram suam eodem tempore predictum abbatem obij-
 se cognouit. Ego eundem abbatem colonie vidi. Eratque homo valde secu-
 laris magis se conformans militi quam monacho. **Appollonius.** Qui hic de
 diti sunt ebrietati puto quod in inferno male potentur. **Cesarius.** De hoc ali-
 ud tibi referam exemplum

Cap. xli.

In dyocesi coloniensi non procul a colonia miles quidam erat no-
 mine Rudingerus sic totus deditus vino ut diuersarum villarum
 dedicationes tantum propter bona vina frequentaret. Hic cum infir-
 matus moriturus esset filia eum rogauit ut infra triginta dies sibi appa-
 reret. Quo respondente hoc faciam si potero. expirauit. Post mortem vero
 filie per visum apparens ait. Ecce presens sum sicut postulasti. portabat enim
 vas paruum et fictile quod vulgo cruselinum dicitur seu vocatur in manu sua
 in quali in tabernis potare solebat. Dicete filia. pater quid est in vase illo?
 Respondit. potus meus ex pice et sulfure confectus. Semper ex illo bibo.
 nec eum epotare valeo. Sicque disparuit. Et statim intellexit puella tam ex
 precedenti vita quam ex pena modicam vel nullam esse spem saluationis eius.
Vinum quidem hic blande ingreditur sed nouissime mordebit ut coluber. **Appollonius.**
Hoc in predicto abbate quam in rudingero impletum confide-
 ro. **Cesarius.** Sclaunia peregrini qui eundem abbatem in penis vidit
 visionem satis mirabilem ad memoriam mihi reducit.

Ca. xlii.

Hic illud tempus quo occisus est conradus episcopus hildinshemensis pere-
 grinus quidam in villa quadam moriens sclauniam suam sacerdoti le-
 gavit animam suam illi commendans. Quam vestem sacerdos quidem susce-
 pit sed de anima modicum curauit. Serui vero siue pueri noctibus se illa te-
 gebant. Non multo post idem sacerdos in ordine nostro factus est nouitius.
 Nocte quadam in dormitorio iacens et dormiens per visionem raptus est ad
 loca penarum. In quibus maximus erat demonum concursus et occursum. Alii ani-
 mas adducebant. Alii adductas suscipiebant. Alii susceptas tormentis
 debitis immittebant. Magnus illic erat clamor et tumultus gemitus et
 planctus. Interim predictus episcopus claustris infernalibus presenta-
 tur sed princeps tenebrarum scilicet Lucifer voce lugubri sic affatur dicens

Reducite reducite illum. non enim noster est. innocenter occisus est. Sacerdos talia videns et pauens post hostium se occultauit. Videns dyabolus predictam in angulo quodam sclauiniam. dixit. Cuius est vestis illa? Responderunt sacerdotis illius qui stat post hostium. Quam cum a quodam peregrino in elemosina recepisset. nihil benefici anime illius impedit. Ad quod dyabolus. valde occupati sumus. Expediamus nos statim ab illo. Tollensque vestem quasi in fetidum atque bulliens lixinium intinxit. De qua cum faciem et collum sacerdotis percussisset ille excitatus fortiter clamauit. Adiuuate adiuuate. Quem cum signo vocis compescerent. respondit. En morior. en incendor. Tunc surgentes inuenerunt caput eius totum inustum. sique in infirmitorium deportauerunt semiuivum. Pullam enim fecerat de eadem negligentia confessionem. **Apollonius** Valde terrere debet hec visio illos qui multas habent ecclesias et multas quotidie recipiunt elemosinas et non deseruiunt. **Cesarius**. Neque nos sine timore esse debemus. His ergo que tristitie sunt ommissis. veniamus ad premia patrie celestis.

Cap. xliii

In monasterio sanctimonialium quod dytkirche dicitur. quod in bünensi ciuitate situm est. abbatissa quedam fuit nomine Irmenozois. Erat enim virgo corpore. amatrix imo in domo eadem reparatrix discipline et totius norma iusticie. Cum vero moritura esset passionem domini coram se legi faciebat. et cum ventum fuisset ad locum illi. In manus tuas commendando spiritum meum. ex multa pietate cordis hec verba que ei vltima fuerunt dixit. O amantissime virozum. Statimque agonizans cum xpo et in manus xpi spiritum emisit. Que cum post mortem beate arzelline apparuisset et illa de statu eius sciscitaretur. Respondit. statim in ipsa hora quando anima mea egressa est de corpore fuit ante deum. Et illa. Quare soror non apparuisti mihi per hos triginta dies? Respondit abbatissa. Ego fui in gloria et tu circa reliquias sanctarum virginum vndecim milium eras occupata nec te volui impedire. Huius sepultura. cuidam sorori diu anteq̄ abbatissa efficeretur preostensa est. De alia siquidem domo propter religiositatem ab episcopo philippo assumpta fuerat eratque soror Cesarij monachi nostri quondam abbatis Prumiensis.

Cap. xliii

Hec Arzellina habebat quandam spiritualem sororem in

con
za a
oâ it
leici
mus
uo le
tisq
Ces
fis cu
arzeli
reut
non est
rardus
hoc tra
pernit
cinuit
pericli
tuc alie

M
egressa
uerat at
tionis pe
fortum.
penas e
trama cō
pauire pe
ribus bon
lois timo
pauiret ecc
penas sien
uicolumbe
tuanag et

congregatione vnice dilectam. **Q**ue cum moritura esset. rogata est a beata aczellina vt sibi post mortē appareret quod et fecit. Nam cum die quadā staret in oratione aczellina. soror defuncta apparens ei in sphaera ignea sciscitanti de suo statu versiculo dauidico respondit dicens. Sicut audiui mus sic vidimus in ciuitate dñi virtutum in ciuitate dei nostri &c. Nihil aliud loquens oculis eius subtracta est. **A**ppollonius. Satis breuiter. satisq; pleniter tam suum premium q̄ superne ciuitatis gloriam ostendit. **C**esarius. Cum mortuus esset beate memorie **P**auo monachus claustrē his cuius vita signis et virtutibus valde extitit illustris. **P**ata est predictae aczelline vna ex tunicis eius. quam cum ppter viri sancti amorem veneraretur valde. **I**lle quadam die ei apparens dixit. Bona soror. tunica mea non est tibi necessaria. sed quidam peccator conuersus est in claustro **B**e/rardus nomine cognomento Wasbart. alli des eam. quod et fecit. **S**ciens hoc frater eius carnalis **F**redericus monachus noster partem sibi dari petiuit ex eadem tunica. **Q**uam ille per medium scindens partem sibi retinuit reliquam fratri transmisit. **P**er quam plurime sanitates apud nos perfecte sunt. **C**um quanta celeritate iustorum anime celos penetrent ad hoc alio tibi pandam exemplo.

Ca. xlv

Monachus quidam ordinis nostri alteri cuidā monacho sibi familiariter post mortē apparens in gloria multa cum de statu suo requireret. Respondit. nunq̄ sagitta de arcu emissa tā cito volare potuit ad locum destinatum q̄ cito anima mea de corpore egressa fuit ante deū. nec mirū. **Q**uadragesima em̄ annis xp̄o in ordine seruierat ad instar sagitte multos salubriter vulnerans exemplo recte cōuersionis pennis subleuatus otemplationis. **I**n sagitta tria sunt. lignū penne ferrum. **I**n ligno ppter fructum exprimitur boni operis plenitudo. **P**er pennas gemina id est dei et primi dilectio. **I**n ferro quod acutum est extrema cōpunctio. **N**ota q̄ sagitta non recte ducit nisi sit pennata neq; puenire potest ad locū destinatū. **S**ic anima etiā si fuerit innumeris operibus bonis id est de genere bonorum. bene decorata et ferro acutissimi doloris timore peccatorum affecta nunq̄ tamen sine alis caritatis ad locum pueniet eterne quietis. **D**e hoc loco **D**auid dicit in ps. **Q**uis mihi dabit pennas sicut columbe et volabo et requiescā. **A**ppollonius. Sepe in specie columbe iustorum anime legunt celos penetrasse. **C**esarius. Verum dicitis. naz et vnū exemplum recentiori tempore gestum de hoc tibi referā

Ca. xli

In ciuitate bunnensi quedam inclusa erat habitas religiosa satis atq; deuota. Hec cum nocte quadam rimulis celle sue splendorez immitti cerneret et diem esse putaret territa propter horas nondum dictas surrexit fenestram versus cimiterium aperuit. et ecce iuxta caput sepulcri cuiusdam scolaris receter illic sepulti miri decoris femina stare aspexit. Gloria corporis eius eandem lucem creauerat. stabat et colubam niueam super tumulum. quam illa rapiens misit in sinum suum. Inclusa uero licet iam intelligeret que esset tamen cum reuerencia quenam foret requisit. Cui illa. Ego sum mater christi. et animam scolaris huius qui uere martir est tollere ueni. Reuera scolares si innocenter uiuunt et libenter discunt martires sunt. Quod si postea artes doctas in caritate maxime in dei seruitio exercuerint. magnam ex hoc mercedem consequentur de hoc audias exemplum

Ca. xlii.

In Arnisberg monasterio ordinis premonstratensis sicut audiui a quodam sacerdote eiusdem congregationis scriptor quodam erat Richardus nomine anglie natione. hic primos libros in eodem cenobio manuum propria descripsit. mercedem sui laboris prestolas in celis. Hic cum fuisset defunctus et in loco notabili sepultus post viginti annos tuba eius aperta manus eius dextra tam integra et tam uiuida est reperta. ac si recentem de corpore animato fuisset prescisa. reliqua caro in puluerem redacta fuit. In testimonium tanti miraculi manus eadem usque hodie in monasterio reueratur. Bene erat manus huius scriptoris pennata. id est opus eius caritate informatum. Appollonius. Satis deus ostendit in instrumento quanta fuerit merces laboris in celo. Cesarius. audi aliud.

Ca. xliii

Magister Petrus cantor Parisiensis. uerbo uoto et exemplo plures edificauerat. Hic in pontenella domo ordinis nostri factus est nouitus. et infra annum probationis defunctus est et in capite sepultus. Cumque postea necessitate edificiorum corpus eius esset transferendum aperto sepulcro tam magnus et tam suauissimus ex illo odor efferebatur ut nares omnium illius fragrantia reficerentur. Odor ille signum erat eximie eius doctrine cuius mercedem receperat in celo. Quantum uero gratie quatum uel glorie doctores siue predicatorum post hanc uitam merentur subsequens sermo declarat.

Ca. xli.

Sacerdoti cuiusdam ordinis premonstratensis in hac que modo fuit expeditione preceptum erat contra saracenos crucem predicare. Cumque in ipsa predicatione corporali molestia tactus hominem deponeret cuiusdam socio suo post mortem apparuit. quem cum ille interrogasset quomodo haberet vel si aliquid molestie moriens pertulisset. Respondit. videbatur mihi pena mea satis longa. Cumque morerem non nisi demones circa me vidi qui animam egredientem ceperunt abducere. Ex quibus vnus dixit nunquam bene seruasti professionem tuam neque obedientiam abbati tuo promissam. Et subiunxit statim alter. nunquam predicasti sine re dominum tuum id est gratis. Et intellexi statim accusante conscientia quia vterque verum dixisset. Cumque in hunc modum diuersi diuersa contra me proponerent et ego iam positus fuisset in desperatione eo quod non esset qui pro me responderet maxime cum circumspectus neque beatam dei genitricem neque aliquem angelorum siue aliorum sanctorum vidissem. ecce christus adueniens manu tenuit me dicens. Sequere me quia tu predicasti me. Mortua omnis spirituum illorum immundorum disparuit ad instar fumi et ego christum secutus sum ad gloriam. nullam enim aliam penam excepto illo terrore passus sum. **H**is etiam qui libenter orant referam exemplum satis incentiuum.

Ca. l.

Quis quidam Colonienfis habebat illam consuetudinem ut quoties solus esset semper oraret. Eundo ad ecclesiam siue redeundo vel in curia sua deambulando angelicam maxime ruminabat salutationem. Qui cum mortuus esset cuiusdam neptis sue in habitu splendido apparebat. In quo maxime tamen in caligis et in calceis scriptum erat per totum versiculum. **Q**ue maria gracia plena etc. Qui ut dixi eundem versiculum deambulando frequentauerat cruribus eius et pedibus crebrius inscriptus apparebat. Ex his que dicta sunt colligitur quod sicut deus secundum qualitates et modum punit peccatum ita remunerat et meritum maxime in illis membris ostendens signum glorie per que illa meretur. **A**ppollonius. **U**nde est quod humana natura tantum abhorret mortem cum tanta sit ei a deo gloria preparata. **C**esarius. **I**psa rex glorie **I**hesus christus deus et homo in tantum secundum sensualitates mortem abhorruit ut timore illius sanguinem sudaret. **A**nima naturaliter appetit esse in corpore nec potest ab illo separari sine magna acerbitate.

Ca. li

Hoc quatuordecim annis cum prior cuidam de ordine regularium in quadam curte monasterii sui hospites collegisset et iam mensa esset preparata ipse tanto sopore cepit affici ut nisi ocius dormiret moreretur. Qui cum in lecto se reclinasset mox quidam eius uersus qui alteri grangie preerat dormitanti affuit dicens. Domine cum licencia vestra vado. Et ille. quo vadis. Respondit uersus. ad deum vado quia mortuus sum in hac hora. Et prior. Cum multi perfecti viri transeant per purgatorium. Quid est quod tu ita absolute dicis te statim esse iturum ad deum? Ad quod ille respondit. habebam consuetudinem ut quotiens transirem coram crucifixo hanc dicerem orationem. Domine pro illa amaritudinem quam sustinuli propter me in cruce. maxime quoniam anima tua egressa est de corpore tuo. miserere anime mee in egressu suo. Et exaudiuit orationem meam dominus meus misericors meus. Et dixit prior. quomodo fuit tibi morienti. Respondit. videbam michi in agonia quod totus mundus esset lapis unus et premeret pedes meos. **A**ppollonius. verba huius uersus illis concordant qui dicunt nullam penam in hoc mundo amarioris separatione corporis et anime. **C**esarius. sicuti alibi dixi de incertis non audeo iudicare. Scio enim quod viri perfecti propter vitam futuram quamque valde ardentem desiderant mortem.

Ca. liij.

Tres iuvenes de ciuitate bunnensi uersionis gratia ad nouum castellum domum ordinis nostri venientes omnes ibidem recepti sunt. Ex quibus unus Theodericus alter Guntherus. tertius vocabatur Sigerus. Primo mortuo Gunthero reminiscens sue peregrinationis et superne beatitudinis ad quam suum comitem iam vocatum crediderat quoniam die ad illum tumulum fleuit. Quem cum die quadam vox de sepulchro his verbis allocuta est. Consolare frater consolare. quia citius venies ad me. Cuius vultum cum abbas tristem cerneret et tristitie causam ab eo requireret. et ille dicere renueret vix ab eo que dicta sunt extorquere potuit paucis diebus elapsis precibus ut puto Theoderici adiutus et ipse vocatus est illi coniunctus in celo. cui post multas lacrimas ut dictum est associari desiderauit in mundo. Hec a Sigerone bunne recitata sunt. **A**ppolloni puto quod merces iustorum multa sit in celo. **C**esarius. hoc tibi ostendam in sequenti capitulo.

Ca. liiij.

Conuersus quidam ordinis nigri ante paucos annos defunctus est. die quadam duobus monachis cenobii sui in conclauis sedentibus ille hostio latentem apertum ingressus est ad eos. Quo viso cum terrerentur

scientes eum mortuum. **At ille.** Cognoscitis ne me? Respondentibus illis bene te cognoscimus tu es talis frater noster. **Teperunt eum interrogare** de statu quarundam animarum. Quos ille de singulis expediuit dicens quasdam esse male. quasdam valde male. quasdam etiam bene. quasdam valde bene. **Quem cū etiam interrogassent de griseis monachis.** Respondit. **Premiū illozum maximū est et lucent sicut sol in regno celorum.** **Hec mihi relata sunt a quodam abbate nigri ordinis.** **Appollonius** huic visioni concordat quod dictum est superius in distinctio. vii. capto. lx. ubi ordo noster sub mantello beate dei genitricis congregatus est. **Cesari?** verum dicis. **Appollonius.** quod iustis repromissum est a domino. **Iulgubunt iusti sicut sol in regno patris eorum.** nescio vtrum intelligenduz sit de corpore vel de anima. **Cesarius.** corpora electorum post resurrectionem lucebunt vt credimus sicut sol non sicut modo lucet sed sicut luxit ante lapsum. hoc est septempliciter tantū vt modo. teste **Isaya.** Et erit ait lux lune vt lux solis. et lux solis septempliciter vt lux septem dierum. **Anima vero multo plus lucebit q̄ corpus.** **Appollonius.** Claritatem corporū vel lem mihi aliquo exemplo probari. **Cesarius.** Vt enim taceam de trāsfiguratione dominici corporis referam tibi exemplum quod nup̄ audiui.

Nota de gloria clarior

Ca. lxxxij

Magister quidam parisiensis infirmatus cum de gloriacione corporum cogitarz et hesitans in corde suo diceret quomodo poterit esse vt corpora ista fictilia et putrida lucere possint in futuro sicut sol. ad pedes suos quos de operimento crexerat respexit. Et ecce tantus splendor de illis exiuit vt oculi eius reuerberati eos intueri nequirent. **Moxq̄ ad se reuersus gratias egit x̄po cuius virtute antequam moreretur ad fidem resurrectionis reductus est.** **Appollonius.** Quomodo poterunt oculi tantum fulgorem sustinere. **Cesarius.** vt dicit **Augustinus.** Longe erunt tunc alterius potencie q̄ modo. nam et ip̄i gloriificabuntur

Ca. lxx.

Quam sancte recordationis dominus **Dauid** monachus claustrensis adhuc esset in corpore sepe sedens in labore in ip̄m globum solarem irreuerberatis oculis ad instar aquile respexit. **Huius rei testes sunt seniores nostri qui ea que dicta sunt sepius viderunt.** Si enim deus tantam virtutē tribuit oculis infirmis quid hoc miraris de oculis gloriificatis. **Appollonius.** Dic queso que erit gloria

corporum vel que gloria animarum **C**esarius. **U**triusque hominis gloria nobis inexplicabilis est.

Capitulum quinquagesimum sextum

In nouissimo die ut dicit apostolus omnes resurgemus. sed non omnes immutabimur. **S**oli electi immutabuntur per glorificationem utriusque hominis. **G**loria corporis consistit in quatuor dotibus. id est in subtilitate. claritate. immortalitate. agilitate. **Q**uatuor erunt dotes corporis ut omnis eius natura glorificetur. **C**orpus constat ex quatuor complexionibus. id est sanguine. colera. melancolia. flegmate. que cum quatuor elementis concordant. **S**anguis concordat cum aere. colera cum igne. melancolia cum terra. flegma cum aqua. **E**st adhuc alia horum cum etatibus et temporibus concordancia que huic loco non est necessaria. **Q**uicquid enim corpus humanum habet de aere transibit in subtilitatem. quod de igne in claritatem. quod de terra in immortalitatem. quod de aqua in agilitatem. **D**e his quatuor dotibus scriptum est. **F**ulgebunt iusti et tanquam scintille in arundinetis discurrent. **F**ulgebunt. ecce claritas. et tanquam scintille. ecce subtilitas. nihil subtilius scintilla. **I**n arundinetis discurrent. ecce agilitas. discursus agilitatem exprimit. **P**er hoc quod sequitur. et regnabunt in eternum. exprimitur immortalitas vel impassibilitas. **D**otes vero anime sunt. agnitio. dilectio. fructio. **A**nima beata deum agnoscet. agnitum diliget. fruetur dilecto. **P**ost resurrectionem generalem septenarius iste trinitati personarum iungetur. et felix tunc ille denarius electis repromissus perficietur. **E**rit tamen in dispari claritate par gaudium ut ait **A**ugustinus. quod non est intelligendum de affectione cordium. sed de rebus de quibus gaudetur. vnusquisque ibi gaudebit de gloria alterius. **Q**uod dotes debeant inequales esse dicit **A**postolus. **S**icut inquit stella a stella differt in claritate. ita erit et resurrectio mortuorum. **A**ppollonius. de die iudicii vellem nunc aliquid certificari. **C**esarius. **D**e die illo nemo scit quia dies domini sicut fur in nocte id est inopinate et improuise ita veniet. **A**ppollonius. **U**bi erit iudicium? **C**esarius. **S**uper vallem Josaphat in aere. **A**ppollonius. **Q**uot erunt ordines in iudicio? **C**esarius. **Q**uatuor quidam ut summi boni iudicabunt et saluabuntur. summe mali sine iudicio damnabuntur. mediocriter boni iudicabuntur et saluabuntur. mediocriter mali iudicabuntur et damnabuntur. **A**ppollonius. **I**n

Quod
ia for
arbori
il. Ce
cum po

C

offer in oc
cum se inu
dem sacri
est cum p
tamen ar
rultum p
banur. E
causam i
rabatur.
Dey cin
rit. Telle
aliqui miler
qui in circu
lata in pu
lia verbis
in extrada
proprie ri
corrobore
humana l
timmerit e
silo splendi
pastor: an
num alio: an
o qui. Co

qua forma apparebit **Christus** **Cesarius**. In forma serui omnibus apparebit sed glorificata. **Appollonius**. Exhibebit omnibus eundem vultum. **Cesarius**. Non bonis apparebit mitis. malis terribilis. hoc tibi ostendam per exemplum

Capitulum quinquagesimumseptimum.

Quoniam circa hoc biennium sacerdos quidam mortuus est in **Briseke** villa **dyocesis** **Coloniensis** de ordine **templariorum** nomine **Einolphus** vir satis religiosus. Que de illo dicturus sum ipse mihi ore suo non semel sed sepius recitauit. Cum adhuc puer esset in domo matertere sue infirmatus sacraz communionem suscepit. Et cum se inungi peteret quibusdam dissuadentibus dilatum est sicqz sine eodem sacramento expirauit. Affuit et angelus domini qui dixit. Male actum est cum puero isto eo qd sine sacra inunctione obierit. Et inunxit eum. iam tamen anima egrediente. Egressam vero diuino vultui presentauit. quem vultum puer quasi per velamen contemplantatur ei qz seuerus valde videbatur. Et ecce mox **dyabolus** affuit. qui cum puerum accusare vellet nec causam inueniret ait ad deum. Domine. puer iste obulum germano suo furabatur. nec vnqz inde egit penitentiam. Iustus es et iuste iudicare debes. Non dimittes reatum quia non restituit ablatum. Cui dominus respondit. Velles vt pro tantillo puerum hunc damnarem. Mea iusticia non est absqz misericordia. Supplicantibus pro anima vigintiquatuor senioribus qui in circuitu sedis erant culpa remittitur mox qz ad preceptum dei deducta in puteum igneum proiecta est. in quo tantam penaz pertulit vt postea verbis explicare nequiret. Post horam ab angelo a quo missa fuerat extracta iudici presentata est. Cuius faciem tunc amoto velamine perspicue vidit tantam familiaritatem iocunditatem atqz dulcedinem puero exhibens vt eam de osculari potuisset si voluisset. Et cum ante culpaz in humana forma **Christum** vidisset post purgatorium in diuinitate eundem meruit contemplari. Iuxta quem vidit gloriosam eius genitricem in folio splendido residentem et in circuitu eorum multitudinem angelorum patriarcharum prophetarum apostolorum martirum confessorum virginum aliorumqz iustorum. **Dyabolus** vero timens animam perdere ait ad deum. Bonum est vt reducat ad corpus vt ampli' adhuc tibi seruiat. Cui

dominus respondit. Hoc non dicis propter eius salutem sed propter tuam nequiciam. Speras enim quod per corpus peccando cedere possit in partem tuam. Data tamen sententia anima corpori restituitur. Mirantibus cunctis qui aderant quia per signa que in puero viderunt verbis eius credere compulsi sunt. Puer vero cum amore cum timore pene patriam suam deserens conuersionis gratia ad quandam domum ordinis nostri venit. Cuius desiderium cum conuersus homo nequam ac superbus qui hospicio preerat cognouisset eo audiente sic ait Videte quando tales garciones monachi fuerint effecti statim volunt esse domini nostri. In cuius verbis adeo puer scandalizatus est ut a proposito resiliret. et ad ordinem templariorum se transferret. **C** Apollonius. Multe visiones de consummatione seculi quotidie recitantur nescio si eis fides sit adhibenda. **C** Cesarius. Quia de aduentu antichristi et consummatione seculi multi sunt decepti que de eis audivi scribere nolui. Forte ymo non forte propter orationes sanctorum iudicij tempus differatur sicut ex sequenti visione colligitur

C Ca. lviij.

In Claravalle sacerdos quidam est Wilhelmus nomine cuius mentionem feci in distinctione octava capitulo quatuoragesimo nono. Huic diuinitus multa reuelantur. Anno siquidem presentium cum in oratione staret. factus in excessu mentis raptus est ad tribunal christi. Ad cuius dexteram angelum cum tuba stare conspexit. Quem christus clara voce cunctis celestis patrie exercitibus audientibus sic allocutus est. bucina. Quod cum factum fuisset tam valida erat vox eiusdem tube ut totus mundus quasi folium de arboze tremere videretur. Cui cum secundo diceret bucina adhuc semel. Mater misericordie virgo Maria sciens mundum si denuo bucinaret consummari. ceteris sanctis tacentibus surgens ad pedes filij prociidit. et ut sententiam differret mundo parceret cum instancia multa supplicauit. Cui christus respondit. Mater mundus in tam maligno iam positus est et sic quotidie me suis peccatis irritat ut vel sententiam suspendere vel homini parcere merito non debeam. Non solum layci sed etiam clerici et monachi vias suas proliis corrumperunt et me de die in die offendunt. Tunc illa. Parce dilecte fili mi et si non propter illos. saltim propter amicos meos. personas ordinis Cisterciensis ut se preparent. Abbates nostri hoc anno de capitulo generali reuertentes nobis ista retulerunt. **C** Apolloni. Quantum ex hac visione colligo valde malis prodest iustorum

Quoddecima distinctio.de pena et gloria mortuorum.

cohabitatio **C**esarius. Si decem iusti fuissent in sodomis dominus multitudini pepercisset. **A**ppollonius. Visio hec concordat miraculo capituli secundi septime distinctionis. Ubi ymago dei genetricis sudasse dicitur. timore imminentis iudicii **C**esarius. Diem iudicii esse in ianuis terremotus per loca et alia signa de quibus supra dictum est declarant. Sed valde consolatur quod saluator his fieri incipientibus iustos ammonet dicens. **L**euate capita vestra id est exhilarate corda quia appropinquat redemptio vestra

Ca. lix

Hestinemus ergo ingredi in ciuitatem illam in qua nulli sunt terremotus nulli gemitus vel suspiria sed dei laus assidua. in qua nulla pericula sed securitas firma in qua non est mortalitas. sed vita eterna. in qua rancorum nullus discordia nulla sed pax plena in qua nullus esurit nullus sitit quia sacietas illic perfectissima. Quatuor hec bona in tribus versiculis propheta comprehendit dicens. **L**auda Iherusalem dominum lauda deum tuum syon. **L**auda corde lauda ore. **Q**uare? **Q**uoniam confortauit seras portarum tuarum. **E**cce securitas **B**enedixit filiis tuis in te. **E**cce immortalitas. **I**n dextera illius longitudo dierum. **Q**ui posuit fines tuos pacem. **E**cce pax et concordia. **E**x adipe frumenti faciat te **E**cce sacietas. **D**e gaudio ciuium huius beate ciuitatis in te alio loco idem dicit psalmista **S**icut letantium omnium habitatio est in te **C**omprehendit breuiter quod longis sermonibus explicari non poterat. **N**on enim erit leticia qualis hic agitur. vbi de filiorum susceptione letamur vel de munere diuitiarum vel bonorum gratulamur. **Q**uod igitur explicari non potuit sumpta qualicunq; similitudine dixit vt potuit. **S**icut letantium inquit id est vere letantium vt sit expressio veritatis et non nota similitudinis. vt ibi tanquam vnigeniti a patre id est vere vnigeniti **I**storum letantium septiformis est actio. **V**iuunt vita infinibili sapiunt archana dei amant deum et proximum. laudant quod oculus non vidit. quia sunt inuisibilia. et quod auris non audiuit quia sunt incomprehensibilia **G**audent gaudio ineffabili. veloces sunt et securi. **B**eati sunt illi qui illuc ducente domino perueniunt. vbi omnis cogitatio vincitur. et omnia desideria superant. vbi talis felicitas accipitur que nulla contrarietate perdat. **A**ppollonius.

Duodecima distinctio

De pena et gloria mortuorum

Miseri sunt qui ad tantam leticiam non suspirant. **C**esarius. Quia dyalogo nostro finis imponend' est simul xpm qui omnis consumationis finis est deprecemur vt ea que tua interrogacione huc mea responsione effecta sunt legentibus recnon et audientibus ad meritum proficiant vt sic edificacio primorum nostrorum fructus fiat laborum. **Q**uod nobis prestare dignetur ipse de quo loquimur domin' noster **I**esus xps mundi redemptor electorum confrater rex angelorum. et vt breuiter concludam vita merces et leticia omnium sanctorum cui cum patre et spiritu sancto sit laus honor et imperium per infinita secula seculorum. Amen

Codices erigui stilus autorem reticiscens
Ingeror in medium veluti noua verba spargens
Sicut mitis amor terat aspera mitius illa
Corrigat ac mores addat nota vera salubres.

Duodecime distinctionis dyalogi miraculorum **C**esarii monachi in **H**erbertbacho abbacia non in nina diocesis **C**olorien. ordinis **C**ysterciensis. et per consequens totius dyalogi finis est feliciter. **I**mpressi per me **J**ohannem Koelhoff. ciuem **C**olonie. Anno dñi. **M**.cccclxxi. ii.

Deo gratias.

